

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Hanh Bui Thuy

**Fenomén „executive orders“ v americkom
politickom systéme**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Hanh Bui Thuy**

Vedoucí práce: **PhDr. Věra Kotábová**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

BUI THUY, Hanh. Fenomén „executive orders“ v americkom politickom systéme. Praha, 2016. 65 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Inštitút politologických štúdií. Katedra politologie. Vedúci bakalárskej práce PhDr. Věra Kotábová

Abstrakt

Počas vývinu amerického politického systému si prezidentský úrad privlastnil tzv. unilaterálne nástroje, ktorými môže presadzovať svoju agendu bez potreby súhlasu Kongresu a súdnej moci. Tieto nástroje však nie sú zakotvené v Ústave a ich počet a spôsob používania sa časom menil. Táto bakalárska práca má preto za cieľ skúmať aké faktory vplývali na takéto zmeny pri konkrétne unilaterálnom nástroji executive orders, pričom uplatňuje výsledky výskumu na empirický príklad súčasného prezidenta Baracka Obamu, ktorého úrad je s executive orders často spojený. Rovnako zisťuje, či a ako tieto executive orders možno hodnotiť z hľadiska ústavnosti. Výsledok práce slúži ako úvod do problematiky s potrebou ďalšieho skúmania tohto kontroverzného prezidentského aktu v rámci komplexnosti amerického politického systému.

Abstract

During the formative years of the American political system, the presidency has adopted so called unilateral tools, by which the President is able to enforce his agenda without the need of consent from the Congress or judiciary court. However, these tools are not written in the Constitution and their amount and means of usage has changed throughout time. The aim of this bachelor thesis is to study the factors that have caused these changes, specifically the unilateral tool of executive orders. The thesis analyses executive orders issued by the current president of the United States, Barack Obama, whose governing tenure is often characterized by frequent use of executive orders. It also examines whether and how these executive orders can be evaluated from the perspective of the Constitution. The result of the thesis serves as an introduction to the issue of these controversial presidential acts with the need of further study within the complexity of the American political system.

Kľúčové slova

executive orders, unilaterálne nástroje, prezident, prezidentský úrad, americký politický systém

Keywords

executive orders, unilateral tools, president, presidency, American political system

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe, dňa 11.5.2016

Hanh Bui Thuy

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala svojej školiteľke PhDr. Věre Kotábovej za odbornú pomoc a usmernenie pri písaní tejto práce. Ďalej by som chcela poďakovať Americkému centru Praha za poskytnutie aktuálnej literatúry a odborných publikácií.

Institut politologických studií

Projekt bakalárskej práce

1. Téma a ciele výskumného projektu

Téma mojej bakalárskej práce má názov *Fenomén executive orders v americkom politickom systéme*.

1.1. Vymedzenie témy

Rámcom práce je skúmanie unilaterálneho nástroja vládnutia v USA a jeho vplyvu na chod politiky.

Čo sa týka skúmaného obdobia, zameriam sa na súčasnú situáciu ale aj na 20. storočie, ktoré poslúži na komparáciu pri skúmaní nezávislých premenných a faktorov, ktoré ovplyvňujú spôsob a množstvo využitia executive orders.

1.2. Disciplinárna relevancia témy

Téma spadá do oboru komparatívnej politológie. Aj keď americká politická veda považuje za komparatívnu politológiu porovnávanie iných krajín, teda nie v rámci domácej politiky¹, podľa definície profesora Nováka je komparatívna politológia „*empirická disciplína, ktorá vychádza z rozdiľu, podobností a vzájomných závislostí politických aktérů a jejich chování, politických systémů, politických institucí, politických procesů a obecně politických jevů nebo případů. Snaží se explicitně, soustavně a metodicky srovnávat, popisovat, klasifikovat, vysvětlovat nebo interpretovat jejich fungování, jejich změny, dysfunkce a jejich zánik v prostoru a čase, formulovat k tomu hypotézy, testovat je, odhalovat příčiny nebo funkcionální závislosti a na základě toho dospívat k teoretickým zobecněním.*“²

Problematikou ako takou sa zaoberá niekoľko periodických publikácií ale aj knižných monografií. Chýbajú však preklady a samotné práce v českom či slovenskom jazyku. O fungovaní či vôbec existencii tohto nástroja politiky tuší len malá časť obyvateľstva. Dokonca ani medzi akademickými kruhmi študentov politológie existuje len nepatrná časť, ktorá tomuto termínu rozumie.

¹ NOVÁK, Miroslav et.al. Úvod do studia politiky. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, s. 296-339. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 50. ISBN 9788074190520.

² Ibid.

1.3. Ciele výskumného projektu

Cieľ môjho projektu bude komplexná charakteristika executive orders v americkej politike. Počnúc históriou, a to hlavne históriou 20.storočia, aj súčasnosťou kedy je fenomén executive orders obzvlášť spomínaný hlavne kvôli neslávne známemu nadužívaniu prezidentom Barackom Obamom. Ako som už spomínala vyššie, keďže české aj slovenské povedomie o tomto politickom nástroji je len veľmi malé, rada by som prispela do akademických prácí o tejto problematike a to nielen opisom historických faktov ale aj pokusom zistiť, ktoré faktory vplývajú na používanie executive orders. Viac k tomu v kapitole č. – Metodológia.

Vo svojej práci by som však nechcela len opisovať, ale aj dokázať, že executive orders sa stávajú čím ďalej, tým dôležitejším a účinnejším nástrojom prezidentského úradu, pretože v modernej dobe sa zdá, že prezidenti nemajú ako inak prejavovať svoju politiku.

2. Teoretický rámec a súčasný stav poznania

Na náš predmet skúmania existuje len málo špecifickej teórie. Autor Richard Neustadt v roku 1960 publikoval knihu „Presidential Power and the Modern Presidents“, kde predstavil teóriu presviedčania. Ide v nej o to, že prezidenti majú v skutočnosti veľmi slabé právomoci. Nie sú schopní vládnuť prikazovaním. Kvôli zdieľanej moci, ktorú nastavila americká ústava, ich politika pozostáva z presviedčania – Kongresu, vlády, občanov.³

Neskôr sa vyvinul smer tzv. nový inštitucionalizmus, ktorý napriek tomu, že sa priamo nezameriava na prezidentské právomoci sústreďuje pozornosť na inštitúcie a odmieta behavioristický koncept, že sa politickí predstavitelia riadia vlastnými preferenciami a vláda záleží na tom, kto je aká osoba. Nový inštitucionalizmus dáva do pozornosti inštitúcie, ktoré tieto osobné vlastnosti a preferencie ovplyvňujú.⁴

Moe a Howell sa vo svojom článku snažia tento inštitucionalistický prístup prekročiť, a priblížiť ho priamo prezidentskému úradu. Aj keď vznikli nejaké štúdie, ktoré by sa mu venovali, všetky z nich sa zameriavali hlavne na prezidentovo právo veta a menovacieho právomoc, ktoré tvorili hlavné gro prezidentského vplyvu na americkú politiku. Moe a Howell však chceli poukázať, že existuje ešte jeden dôležitý nástroj a to unilaterálne

³ NEUSTADT, Richard. Presidential Power and the Modern President. Alpha system at Fairleigh Dickinson University [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.cybersisman.com/civicshonors/unit2/neustadt.pdf>

⁴ IMMERGUT, ELLEN M. The Theoretical Core of the New Institutionalism. POLITICS & SOCIETY [online]. 1998, 26(1): 5-34 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://nurmandi.staff.ummy.ac.id/files/2012/08/immergut.pdf>

právomoci. Prezidentská moc nie je závislá na ústavných právomociach, ale sú to práve tieto implikované právomoci, ktorými vytvára zákon sám bez súhlasu Senátu.⁵ Práve ony sú rozdielom medzi prezidentskými úradmi v minulosti a medzi modernými úradmi dnes. V skratke sa snažia dokázať, že prezidenti majú tendenciu rozširovať svoje inštitucionálne právomoci a rozhodovať o politike na základe vlastného úsudku.⁶ Teda nemusia presvedčať. Stačí im prikazovať.

Chcem podotknúť, že tieto teórie nebudú pre moju prácu základným ťažiskom a skôr mi poslúžia ako vstupné vymedzenie teoretického rámca, o ktorý sa dá oprieť.

3. Metodologický postup

V tejto časti tézy opíšem metodológiu, ktorú budem používať pri písaní mojej bakalárskej práce, ktorú by som z tohto hľadiska charakterizovala ako prípadovú štúdiu. Keďže rozoberám jeden ohraničený prípad – objekt – skúmania a to executive orders. Bližšie by som špecifikovala prácu ako inštrumentálnu prípadovú štúdiu, pretože sa skúmaním snažím dôjsť k obcejšiemu záveru, ktoré som priblížila v časti 1.3. Ciele výskumného projektu.

Výskumných otázok mám viac:

1. *Aké faktory vplyvajú na množstvo executive orders?*
2. *Prečo sú executive orders skôr fenoménom modernej doby, než tej minulej?*
3. *Stávajú sa executive orders dôležitejším a účinnejším nástrojom než právomoci prezidenta zakotvené v ústave?*

Čo sa týka teoretického prístupu, pomenovala by som ten v mojej práci ako empiricko-analytický, pretože skúma správanie a udalosti neustranne a objektívne, bez predtým daných hodnôt a odmieta riadiť sa a hodnotiť na základe akýchsi noriem⁷.

Kritéria, ktoré budem skúmať na zodpovedanie mojich výskumných otázok budú hlavne verbálneho charakteru, no okrem kategoriálnych premenných budem pracovať aj s merateľnými, keďže skúmam množstvo executive orders naprieč históriou a prezidentmi. Čo sa týka nezávislých premien, za tie považujem polarizáciu masovej, ale hlavne tej elitnej na politickej úrovni a s tým súvisiaci gridlock či split ticket voting. Zanalyzujem prípady, kedy sa väčšina v jednej z komôr alebo v oboch nezhodovala s politickou stranou prezidenta a či

⁵ MOE, TERRY M. a WILLIAM G. HOWELL. Unilateral Action and Presidential Power: A Theory. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 1999, 29(4) [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.uchicago.edu/~whowell/papers/UnilateralAction.pdf>

⁶ Tamtiež.

⁷ BERG-SCHLOSSER, Dirk; STAMMEN, Theo. *Úvod do politickej vedy*. Praha: ISE-Institut pro středoevropsk, 2000, 372 s. ISBN 80-86130-09-06.

vývoj tejto spolupráce, či resp. nespôlupráce vyústil v nadmernému používanu executive orders. Ďalšie faktory, ktoré budem skúmať sú tzv. late-term orders, teda executive orders vydávané častejšie v druhom volebnom období než v tom prvom. Skúmať budem aj aký má vplyv job approval na prezidentov a na ich siahanie po tomto nástroji a nielen to, ale aj prehodnotím verejnú mienku na tento nástroj.

Z metód skúmania budem používať pozorovanie a hlavne analógiu, kde budem hlavne hľadať spoločné znaky a javy prezidentov naprieč časom, ktoré súvisia s ich vydávaním executive orders.

3.1. Konceptualizácia

Pre výskum je dôležité charakterizovať si kľúčový pojem a to „executive order“. Podľa slovníka americkej politiky je to „*rule or regulation, issued by the President, a governor or some administrative authority, that has the effect of law.*“⁸ V podstate ide o prezidentovu právomoc vydávať vyhlášky, ktoré majú platnosť zákona, pričom nepotrebuje súhlas Kongresu.

Pre vyhnutie sa misintepretácií a pri zachovaní originálneho významu budem počas práce používať anglický termín executive order, namiesto českého resp. slovenského prekladu exekutívny dekrét, vyhláška apod. Keďže v Európe sa tento fenomén skoro nevyskytuje, a v Česku či na Slovensku už vôbec nie, je pochopiteľné, že pre tento jav neexistuje správny preklad.

Taktiež sa v práci nevyhnem iným termínom angličtiny, ktoré by som nerada prekladala ako napríklad „policy-making“, pretože český výraz „politika“ mi nepríde vhodný a významovo rovnocenný tomu anglickému.

3.2. Osnova práce

1. Úvod

- dôvody výberu témy
- štruktúra práce
- hlavné výskumné ciele

2. Teoretický a metodologický rámec

- súčasný stav poznania

⁸ PLANO, Jack C a Milton GREENBERG. The American political dictionary. 10th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, c1997, xiii, 702 p. ISBN 00-301-7317-5.

- východiskové teórie
- opísanie výskumných metód

3. Vymedzenie pojmu

4. Prípady uplatnenia executive orders

- data
- počet executive orders jednotlivých prezidentov

5. Najkontroverznejšie executive orders

- vyvolávajúce nesúhlas verejnosti a/alebo Kongresu

6. Faktory vplývajúce na využívanie executive orders

- gridlock, late-term orders atď.

7. Analýza Obamovej situácie ako empirický príklad

8. Záver

- zhrnutie argumentov
- podpora teórie
- odpovede na výskumné otázky

Anglicky:

1. Introduction

2. Theoretical and methodological concept

3. Definition

4. Cases of executive orders' usage

5. The most controversial executive orders

6. Factors influencing usage of executive orders

7. Obama's situation as empirical example

8. Conclusion

3.3. Klúčové slová

Klúčové slová: executive orders, unilaterálne nástroje, prezident

Key words: executive orders, unilateral actions, presidency

4. Zdroj dát

Kvôli nedostatku knižnej literatúry budem vychádzať hlavne z odborných článkov publikovaných v elektronických periodikách dostupných v databázach EBSCO.com či JOSTR.com. Ako som uviedla v kapitole 2. Teoretický rámec a súčasný stav poznania,

existuje niekoľko článkov zaoberajúcich sa práve týmto témom, ktoré udávam s Zozname literatúry.

Z knižných publikácií budem čerpať z komplexných prehľadov prezidentských právomocí, ako je napríklad *Presidential leadership: politics and policy making*, ktorá mi pomôže zodpovedať moju tretiu výskumnú otázku, kde porovnávam ústavné právomoci s tými implikovanými. Ďalšou publikáciou je *Jak se vládne v USA* od Jamesa Q. Wilsona, kde je charakteristika všetkých aspektov americkej politiky a *American government: readings and cases*, v ktorej viacerí americkí akademici publikovali svoje články na téma amerického vládnutia a to nielen čo sa týka exekutívnej vetvy.

Nevyhnem sa ani zdrojom z webových žurnálov ako je Washington Post či The New York Times, hlavne kvôli aktuálnostiam, ktoré moja práca má. Samozrejme informácie z týchto zdrojov budem prijímať kriticky s ohľadom na ich možnú nepravosť.

Nakoniec sú tu primárne zdroje ako deklarácie, samotné executive orders, oficiálne prehlásenia prezidenta či iných politických predstaviteľov, ktoré nájdeme na oficiálnych stránach Bieleho domu.

Čo sa týka ďalších štatistických údajov, ktoré k svojmu výskumu potrebujem (ako napríklad job approval, verejná mienka atď.) budem ich vyhľadávať na oficiálnych stránkach organizácií šetrenia verejnej mienky ako je napríklad GALLUP či RealClearPolitics, Politico atď. či rôznych organizáciách (PewResearch Center, ANES) zaoberajúcich sa národným prieskumami na rôzne politické, demografické, sociálne či ekonomické otázky.

Zoznam literatúry:

Knižné zdroje:

[1] GEORGE C. EDWARDS, George C. Stephen J. *Presidential leadership: politics and policy making*. 8th ed., International ed. Belmont, Calif: Wadsworth, 2009. ISBN 978-049-5802-402.

[2] NOVÁK, Miroslav et.al. *Úvod do studia politiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, s. 296-339. *Studijní texty (Sociologické nakladatelství)*, sv. 50. ISBN 9788074190520.

[3] WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha: Victoria Publishing, 1995, 403 s. ISBN 80-856-0570-8

[4] WOLL, Peter. American government: readings and cases. 12th ed. New York: HarperCollins College Publishers, 1996, xx, 505 p. ISBN 06-735-2438-8.

[5] PLANO, Jack C a Milton GREENBERG. The American political dictionary. 10th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, c1997, xiii, 702 p. ISBN 00-301-7317-5.

Elektronické zdroje:

Monografie:

[6] BARILLEAUX, Ryan J a Christopher S KELLEY. The unitary executive and the modern presidency [online]. 1st ed. College Station: Texas A, 2010, x, 242 p. [cit. 2015-05-22]. Presidency and leadership (Unnumbered). ISBN 16-034-4190-5.

[7] DODDS, Graham G. Take up your pen: unilateral presidential directives in American politics [online]. 309 pages [cit. 2015-05-22]. Democracy, citizenship, and constitutionalism. ISBN 08-122-4511-3.

[8] PEREIRA RODRIGUES, Ricardo José. The preeminence of politics: executive orders from Eisenhower to Clinton [online]. New York: LFB Scholarly Pub., 2007, xi, 317 p. [cit. 2015-05-22]. ISBN 978-159-3322-120.

[9] TETEN, Ryan Lee. The evolutionary rhetorical presidency: tracing the changes in presidential address and power [online]. New York: Peter Lang, 2011, xi, 229 p. [cit. 2015-05-22]. ISBN 14-331-1542-5.

Periodické články:

[10] IMMERGUT, ELLEN M. The Theoretical Core of the New Institutionalism. POLITICS & SOCIETY [online]. 1998, 26(1): 5-34 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://nurmandi.staff.umy.ac.id/files/2012/08/immergut.pdf>

[11] MOE, TERRY M. a WILLIAM G. HOWELL. Unilateral Action and Presidential Power: A Theory. Presidential Studies Quarterly [online]. 1999, 29(4) [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.uchicago.edu/~whowell/papers/UnilateralAction.pdf>

[12] NEUSTADT, Richard. Presidential Power and the Modern President. Alpha system at Fairleigh Dickinson University [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.cybersisman.com/civicshonors/unit2/neustadt.pdf>

Obsah

Úvod.....	3
1. Ústava Spojených štátov amerických.....	5
1.1. Listy federalistov.....	5
1.2. Právomoci prezidenta.....	7
2. Teoretický a metodologický rámec.....	8
2.1. Teória presvedčania.....	8
2.2. Nový inštitucionalizmus.....	9
2.3. Nové smery prezidentstva.....	11
2.4. Konceptualizácia a operacionalizácia.....	12
2.4.1. Executive order.....	12
2.4.2. Vojna.....	14
2.4.3. Izolacionizmus.....	15
2.4.4. Gridlock.....	16
2.4.5. Late-term orders.....	17
2.4.6. Job approval.....	17
2.4.7. Zneužívanie moci.....	17
2.4. Výskum.....	19
2.4.1. Výskum medzi rokmi 1933-2016.....	20
3. Kvantitatívny výskum počtu executive orders.....	21
3.1. Možné príčiny rozdielu počtu EO medzi obdobím A a B.....	22
3.2. Výsledky kvantitatívneho výskumu EO.....	24
3.3. Tri empirické príklady.....	25
4. Barack Obama.....	27
4.1. Executive orders prezidenta Obamu a skúmanie faktorov.....	28
4.2. Obamove kontrovezné executive orders.....	30
4.3. Executive orders vs. Executive actions.....	32
4.4. Výsledky.....	33
Záver.....	35
Summary.....	37
Použitá literatúra.....	38
Primárne zdroje.....	38
Sekundárne zdroje.....	39
Zoznam príloh.....	46
Prílohy:.....	47
Príloha č.1 – slovník pojmov.....	47

Príloha č.2 – počet vydaných EO na prezidenta.....	48
Príloha č.3 – pomer počtu EO v období A a v období B.....	49
Príloha č.4 – definovanie anomálií.....	50
Príloha č.5 – vyfiltrované administratívnych EO vydané prezidentom Obamom.....	51

Úvod

Keď sa Charles-Louis Montesquieu vo svojej knihe „*O duchu zákonov*“ snažil nájsť alternatívu centralizovanej moci v rukách suveréna, prišiel na systém del'by moci medzi tri zložky.⁹ Americký politický systém túto del'bu zdokonalil na svoj systém brzd a protiváh, kde sa výkonná, zákonodarná a súdna moc dokážu navzájom obmedzovať tak, aby sa nestalo, že by jedna zo zložiek výrazne prevážila ostatné dve. Čo sa však stane ak jedna z nich dokáže, síce neústavne, ale predsa používať mocné nástroje, na ktoré ostatné dve zložky nemajú brzdy či protiváhy?

Napriek tomu, že prezidentský úrad je v Ústave USA značne brzdený a limitovaný súdnou či zákonodarnou zložkou,¹⁰ v priebehu rokov si dokázal vytvoriť svoje implikované právomoci. Medzi ne patrí aj unilaterálny nástroj vládnutia nazývaný *executive orders*,¹¹ ktorý bude aj predmetom skúmania tejto bakalárskej práce.

Táto téma je aktuálna nielen v momentálnej situácii, kedy sa EO spája s úradom prezidenta Baracka Obamu, ktorý je často kritizovaný za zneužívania tohto nástroja. Keďže české, slovenské a európske povedomie¹² o tomto politickom jave je len veľmi malé, práca prispieva k akademickým prácam o tejto problematike, a to nielen opisom historických faktov, ale aj pokusom zistiť, ktoré faktory vplývajú na používanie EO.

Prvá časť začína opisom prezidentských právomocí a zasadením unilaterálneho nástroja do týchto právomocí. Tiež skúma to, ako sú obhájiteľné voči Ústave USA. Nasleduje teoretická časť, ktorá sumarizuje súčasný stav poznania a dva opačné smery venujúce sa skúmaniu EO spolu s metodologickou časťou opisujúcou výskum. Napriek tomu, že téza bakalárskej práce má pôvodne tri výskumne otázky, finálna práca sa zaoberá len jednou zachovanou, a to faktormi vplývajúcimi na množstvo EO. Počas výskumu autorka došla z dôvodu metodologickej relevantnosti k rozhodnutiu vypustiť pôvodnú výskumnú otázku č.2 a č.3. Tieto otázky sú ťažko merateľné a tým aj metodologicky ťažko obhájiteľné. Kapitola 3.1. však opisuje možné dôvody rozdielov

⁹ MONTESQUIEU, Charles de Secondat, David Wallace. CARRITHERS a Thomas. NUGENT. The Spirit of laws [online]. Kitchener, Ont.: Batoche, 2001, s. 37-40. [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=5000124>

¹⁰ The Constitution of the United States: A Transcription. In: The Charters of Freedom [online]. National archives, 2016 [cit. 2016-01-4]Dostupné z: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

¹¹ Odteraz len ako EO; pre účele práce autorka ponecháva pôvodný anglický názov, čo neskôr vysvetľuje v podkapitole 2.3. – Konceptualizácia. Prípady, kde po EO nasleduje číslo, ide o jednotné číslo a teda o executive order, keďže takto vyzerá oficiálne skracovanie pomenovania konkrétneho *executive order*-u.

¹² Európska paralela je bližšie opísaná v podkapitole 2.3. – Konceptualizácia

počtu EO v období pred 20.storočím a po 20.storočí a teda odpovede na otázku, prečo EO môžeme považovať za fenomén modernej doby.

Ďalším cieľom práce bude zhodnotenie frekvencie a používania EO súčasným prezidentom Barackom Obamom a jeho ústavnosti či neústavnosti pri ich používaní. Zmenou výskumných otázok sa teda zmenila aj pôvodne plánovaná osnova z projektu.

Vzhľadom k zachovaniu správnosti práca obsahuje pôvodné výrazy politických javov, ktoré sa v českom či slovenskom slovníku nevyskytujú, alebo ich význam explicitne nedefinuje to, čo výraz v angličtine.¹³ V prílohe č.1 sú však tieto výrazy a ich významy zhrnuté, rovnako ako sú vysvetlené v poznámke pod čiarou pri ich prvom výskyte.

¹³ Dôvodom je rozdielnosť amerického politického systému a európskeho politického systému a teda aj javov, ktoré sa v oboch vyskytujú rozdielne.

1. Ústava Spojených štátov amerických

Po získaní nezávislosti sa trinásť kolónii muselo popasovať s otázkou usporiadania štátu a s potlačením túžby po individuálnej suverenite. Z ústavného konventu zriadeného vo Filadelfii a pozostávajúceho z 55 delegátov¹⁴ sa napriek rozličným pohľadom podarilo dosiahnuť konsenzus. Ústava USA sa po ratifikačnom boji 21.6.1788 stala najvyšším zákonom federácie a stanovila tri základné piliere federálnej moci.

1.1. Listy federalistov

V sérii listov napísaných na obranu ratifikácie Ústavy USA sa James Madison ako jeden z hlavných autorov Ústavy, konkrétne v liste č. 51, zaoberal rozdelením moci. Jeho hlavným cieľom bolo oddeliť jednotlivé zložky moci tak, aby boli na sebe čo najviac nezávislé, teda aby mala každá zložka „vlastnú vôľu“. Madison sa sám zamýšľal, či by bolo možné dosiahnuť stavu, kedy by sa do najvyšších funkcií zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci obsadzovali predstavitelia z iného zdroja moci - teda z ľudu.

*„If men were angels, no government would be necessary.“*¹⁵ James Madison, Federalist No.51, 1788

Okrem toho načrtnol systém brzd a protiváh, aby sa jednotlivé zložky mali ako brániť voči útokom ostatných, pretože sám opisuje, ako má človek v ľudskej povahe zhromažďovať vo svojich rukách čo najviac moci:

*„The accumulation of all power, legislative, executive, and judiciary in the same hands... may justly be pronounced the very definition of tyranny.“*¹⁶ James Madison, Federalist No.47, 1788

Madison v Listoch zdôrazňuje dôležitosť delby moci v americkej ústave, ktorá má zabrániť zneužívaniu úradu, pretože je to človeku prirodzené. Ani jeden z „federalistov“ sa nezmieňuje o akejkol'vek forme právomoci, ktorá by hlave výkonnej

¹⁴ TINDALL, George Brown a David E. SHI. Dějiny Spojených států amerických. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 126. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-588-3.

¹⁵ HAMILTON, Alexander, James MADISON a John JAY. [Ed.] with an introd., and index of ideas by Clinton Rossiter JOHN JAY. [ED.] WITH AN INTROD., TABLE OF CONTENTS. The Federalist papers. 9. printing. New York [u.a.]: New American Library, 1961, s.322. ISBN 04-516-2541-2.

Autorkin preklad: Ak by ľudia boli anjelmi, žiadna vláda by nebola potrebná.

¹⁶ Tamtiež, s.301

Autorkin preklad: Zhromažďovanie všetkej zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci v jedných rukách... môžeme oprávnene nazývať definíciou tyranie.

moci umožňovala rozhodovať bez toho, aby mali ostatné zložky možnosť zakročiť. Podľa Madisona mal mať dominantné postavenie práve Kongres.

Kritika Obamových unilaterálnych nástrojov je často formulovaná odkazom na otcov zakladateľov a na ich základné poslanstvo, ktoré priniesli americkému ľudu – oddelenie moci.¹⁷ Obama je preto obviňovaný z porušovania základného princípu demokracie a z prekračovania svojich právomocí. Už v 19. storočí však práve orgán, ktorý má chrániť ústavnosť rozhodol mimo jej rámec. Slávny prípad Madison vs. Marsbury,¹⁸ v ktorom Najvyššiemu súdu USA predsedal John Marshall, prekročil hranice ústavnej právomoci súdnej moci a prvýkrát vyhlásil zákon Kongresu za nezákonný, ako dôsledok vyplývajúci z jeho výslovných právomocí.¹⁹ Ako Marshall sám povedal v ďalšom prípade McCulloch vs. Maryland²⁰: „*Its nature, therefore, requires that only its great outlines should be marked, its important objects designated, and the minor ingredients which compose those objects be deduced from the nature of the objects themselves.*”²¹

¹⁷ Napríklad: HOWLEY, Patrick. Ted Cruz Releases Definitive List of 76 ‘Lawless’ Obama Actions. In: The Daily Caller [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://dailycaller.com/2014/05/07/ted-cruz-releases-definitive-list-of-76-lawless-obama-actions/#ixzz48O6aCI9B>
RAND, Paul. [“Our founding fathers said congress...”]. In: Twitter [online]. 14. január 2016, 16:19. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <https://twitter.com/BarackObama/status/393834245497425920>

¹⁸ Posledné dni svojho úradovania prezident, federalista, Adams vymenoval sudcov do obvodných súdov. Úrad jeho nasledovníka Thomasa Jeffersona na čele s ministrom vnútra Jamesom Madisonom však niektorým sudcom nechcel doručiť menovaciu listinu. Medzi takýmito tzv. „polnočnými sudcami“ bol aj Marbury, ktorý sa obrátil na Najvyšší súd aby rozhodol o tom, či má právo byť menovaný. Ten rozhodol v jeho neprospech, ale len kvôli tomu, že John Marshall považoval Zákon o súdnictve z roku 1789, ktorý by Najvyššiemu súdu dal moc donútiť Madisona dať Marburymu menovaciu listinu, za neústavný, a preto rozhodol v Marburyho neprospech. Čo je ale dôležitejšie, tento prípad nastavil precedens posudkov Najvyššieho súdu o ústavnosti zákona prijatého Kongresom a možnosť jeho zvrátenia.

HALL, Kermit L. The Oxford guide to United States Supreme Court decisions. New York: Oxford University Press, 1999, s. 173-175. ISBN 01-951-1883-9.

¹⁹ TINDALL, George Brown a David E SHI. Dějiny Spojených států amerických. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s.158-159. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-588-3.

²⁰ John Marshall rozhodol v prospech Kongresu a potvrdil jeho právo založiť druhú federálnu banku, kde sa obhajoval voľnejším interpretovaním Ústavy a odmietol jej doslovný výklad.

HALL, Kermit L. The Oxford guide to United States Supreme Court decisions. New York: Oxford University Press, 1999, s. 182-184.

²¹ The Court and Constitutional Interpretation. In: Supreme Court of the United States [online]. c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/about/constitutional.aspx>
Preklad autorky: Jej (ústavy) prirodzenosť preto vyžaduje, že len hlavné body majú byť vyslovené, dôležité body načrtnuté, a menšie prísady, ktoré tieto body tvoria by mali byť derivované z prirodzenosti bodov samotných.

1.2. Právomoci prezidenta

Právomoci prezidenta sú zakotvené v druhom článku Ústavy. Tieto ústavné právomoci môžeme nazývať aj **výslovnými** (*expressed*). Ústava jasne vymedzuje prezidentskú právomoc vetovať zákony, podpisovať zákony a uvádzať ich tak v platnosť, zvolávať Kongres na špeciálne zasadania, udeľovať milosť a amnestie, nominovať svoj vlastný kabinet, sudcov Najvyššieho súdu, veľvyslancov, vysokých štátnych úradníkov, podpisovať medzinárodne zmluvy. K posledným dvom potrebuje súhlas Kongresu. Okrem toho je prezident veliteľom ozbrojených síl, ale nemôže vyhlásiť vojnu bez súhlasu Kongresu. Je tiež jediným vykonávateľom výkonnej moci a zároveň má zodpovednosť za to, aby boli zákony plnené.²²

Kvôli vágne napísaným niekoľkým vetám v Ústave si však prezidenti v úrade uplatnili aj právomoci, ktoré nazývame **implikované** (*implied*) a **prirodzené** (*inherent*)²³. Implikované právomoci vychádzajú z nekonkrétnych formulácií Ústavy, kde ich môžeme popísať ako právomoci derivované, tj. odvodené od právomocí výslovných.²⁴ Príkladom takejto implikovanej právomoci môže byť právo prezidenta odvolať Vysokého štátneho úradníka. Síce sa to v Ústave explicitne neuvádza, môžeme to odvodiť z jeho menovacích právomocí.

Prirodzené právomoci vyvolávajú najviac diskusií. Môžeme ich definovať ako právomoci, ktoré vychádzajú prirodzene z úradu či pozície samotnej. Je však otázne, ako limitovať takúto moc a oddeliť zneužívanie úradu od práva vykonávať úrad podľa právomoci danej podstatou úradu.²⁵ Mimo EO môžeme do tejto inherentnej skupiny zaradiť aj právomoc prezidenta odmietnuť poskytnutie informácie Kongresu či verejnosti – *executive privilege* či *emergency powers* používané len v časoch núdze či keď si to vyžaduje situácia, kde hrozí nebezpečenstvo obyvateľstva či narušenie chodu fungovania štátu.

²² The Constitution of the United States: A Transcription. In: The Charters of Freedom [online]. National archives, 2016. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z:

http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

²³ vo všetkých troch prípadoch prekladu prezidentských právomocí ide o autorkin preklad po konzultácii s vedúcou práce

²⁴ FISHER, LOUIS. Invoking Inherent Powers: A Primer. Presidential Studies Quarterly [online]. 2007, s.2-3. [cit. 2015-11-14]. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2007.02580.x. ISSN 0360-4918. Dostupné z:

<http://doi.wiley.com/10.1111/j.1741-5705.2007.02580.x>.

²⁵ Tamtiež; špecialista na ústavné právo Louis Fisher sa vo svojom článku rovnako obáva toho, aké nebezpečenstvo tieto ťažko definované prirodzené právomoci predstavujú pre demokraciu, deľbu moci a starostlivo vybudovaný systém bŕzd a protiváh v USA.

2. Teoretický a metodologický rámec

Na predmet skúmania existuje len málo špecifickej teórie. Vyšlo niekoľko monografií venujúcich sa²⁶ unilaterálnym nástrojom, práce venujúce sa explicitne executive orders sú zriedkavejšie.²⁷ Teoreticky práca skúma dva hlavné koncepty Richarda Neustadta a Terryho Moa s Williamom Howelom. Nasledujúci výskum sa snaží zistiť, ktorá z teórií je vhodnejšia na charakterizovanie podstaty EO.

2.1. Teória presvedčania

Autor Richard Neustadt v roku 1960 publikoval knihu „*Presidential Power and the Modern Presidents*“, kde predstavil svoju teóriu presvedčania. Aplikovaním behavioristického konceptu²⁸ opísal úrad prezidenta ako relatívne slabý a bezmocný, s len veľmi málo danými formálnymi právomocami k očakávaniam, ktoré do neho ako do prezidenta spoločnosť, vláda, Kongres či medzinárodné prostredie vkladajú. Tým, že sa na americký systém nedíva ako na systém oddelenej moci ale ako na systém zdieľanej moci (prezident potrebuje súhlas Senátu, Kongres potrebuje podpis prezidenta apod.), dokáže prezident dosiahnuť svoju politiku len na základe presvedčania.²⁹ Úspešnosť tejto stratégie závisí na osobnosti daného prezidenta, na jeho charizme a vytrvalosti vyjednávať, konzultovať, diskutovať a nakoniec si dosiahnuť výsledky. Prezident si teda podľa Neustadta nemôže vymyslieť agendu a presadiť ju na základe svojej moci. Prezident má využiť svoje prostriedky na to, aby presvedčil kongresmana, že agenda nie je v záujme jeho samotného, ale hlavne v záujme a zodpovednosti kongresmana. Ak sa prezident silou mocou snaží presadiť zákon, ktorý bol Kongresom

²⁶ Napr. BARILLEAUX, Ryan J a Christopher S KELLEY. The unitary executive and the modern presidency. 1st ed. College Station: Texas A, 2010, s. 242. Presidency and leadership (Unnumbered). ISBN 16-034-4190-5 alebo DODDS, Graham G. Take up your pen: unilateral presidential directives in American politics [online]. 2013, 309 s. Democracy, citizenship, and constitutionalism. ISBN 08-122-4511-3. alebo COOPER, Phillip J. By order of the President: the use and abuse of executive direct action. Lawrence: University Press of Kansas, c2002. ISBN 07-006-1180niho-0.

²⁷ Napr. Mayer, K. R.. (1999). Executive Orders and Presidential Power. The Journal of Politics, 61(2), 445–466. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2647511> alebo DUNCAN JR., John C. A Critical Consideration of Executive Orders: Glimmerings of Autopoiesis in the Executive Role. Florida A&M University College of Law Scholarly Commons @ FAMU Law [online]. 2010, s. 333-441 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://commons.law.famu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1075&context=faculty-research>

²⁸ Podľa prof. Říchovej v publikácii behavioralizmus kladie dôraz na správanie a osobnosť človeka a odmieta tradičné inštitucionálne koncepty. ŘÍCHOVÁ, Blanka. Přehled moderních politologických teorií. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. s. 29-42. ISBN 80-7367-177-8.

²⁹ NEUSTADT, Richard E a Richard E NEUSTADT. Presidential power and the modern presidents: the politics of leadership from Roosevelt to Reagan. New York: Maxwell Macmillan, 1990, xxvii, s. 29-32. ISBN 00-292-2795-X.

niekoľko krát zamietnutý a prezident ho napriek tomu vydá v podobe EO – škodí tým podľa Neustadta svojej povesti. Táto povest' a prestíž, ktorú prezident má nielen v politických kruhoch ale aj na verejnosti značne vplýva na jeho schopnosť a teda moc presviedčať a presadzovať svoju *policy-making*.³⁰

Používaním EO, nástroja, ktorý sa javí ako jediná možnosť po zlyhaní presviedčania, je prezident podľa Neustadta slabý. Ich používanie súvisí s vonkajšími faktormi – očakávaniami, nespôlpracovaním Kongresu, medzinárodnou situáciou. Podľa tejto teórie by mal počet EO byť ovplyvnený momentálnou situáciou, v akej sa prezident nachádza. Počas rokov sa však vyvinul nový smer, ktorý na rozdiel od vonkajších okolností prikladá dôraz úradu ako takému.

2.2. Nový inštitucionalizmus

Tento smer sa priamo na prezidentský úrad nezameriava. Odmietá však behavioristický koncept, podľa ktorého sa politickí predstavitelia riadia vlastnými preferenciami a vláda je postavená na tom, kto je akou osobou. Kladie dôraz na inštitúcie, ktoré tieto osobnostné črty a preferencie ovplyvňujú a nie na osoby samotné³¹ – mohli by sme tak proti sebe postaviť *president-centered*³² a *presidency-centered*³³. Staví sa tak do opozície voči Neustadtovej podmienke schopnosti presadzovania svojej politiky metódou presviedčania, ktorá je závislá na osobnostných vlastnostiach samotného prezidenta.

Moe a Howell sa vo svojom článku snažia tento inštitucionalistický prístup prekročiť, a priblížiť ho priamo prezidentskému úradu. Aj keď vznikli štúdie,³⁴ ktoré sa mu čiastočne venovali, všetky z nich sa zameriavali hlavne na prezidentovo právo veta a menováciu právomoc, ktoré tvorili základ prezidentského vplyvu na americkú politiku. Moe a Howell však chceli poukázať na to, že existuje ešte jeden dôležitý nástroj a to unilaterálne právomoci. Prezidentská moc nie je závislá na ústavných

³⁰ Policy-making ako spôsob a akt vykonávania prezidentovej politiky a agendy. NEUSTADT, Richard E a Richard E NEUSTADT. Presidential power and the modern presidents: the politics of leadership from Roosevelt to Reagan, s. 73-90.

³¹ IMMERGUT, ELLEN M. The Theoretical Core of the New Institutionalism. POLITICS & SOCIETY [online]. 1998, 26(1): s. 7-11. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://nurmandi.staff.umy.ac.id/files/2012/08/immergut.pdf>

³² dôraz na prezidenta ako osobu, ktorá úrad zastáva

³³ dôraz na právomoci, ktoré so sebou úrad nesie

³⁴ MOE, TERRY M. a WILLIAM G. HOWELL. Unilateral Action and Presidential Power: A Theory. Presidential Studies Quarterly [online]. 1999, 29(4), s. 851. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://home.uchicago.edu/~whowell/papers/UnilateralAction.pdf>

právomociach, ale sú to práve tieto inherentné právomoci, ktorými vytvára zákon sám bez súhlasu Senátu.³⁵ Práve oni sú rozdielom medzi prezidentskými úradmi v minulosti a medzi modernými úradmi dnes. V skratke sa snažia dokázať, že prezidenti majú tendenciu rozširovať svoje inštitucionálne právomoci a rozhodovať o politike na základe vlastného úsudku.³⁶ Nemusia teda nikoho presviedčať. Stačí im prikazovať. Stačí, aby zákon vzali do vlastných rúk bez potreby súhlasu inej zložky moci.

Jedným z týchto nástrojov je práve aj *executive order*. Prezidenti nevyjednávajú. Nepresviedčajú. Prikazujú. Moe a Howell definujú tri dôvody³⁷, prečo americký systém dovoľuje dominanciu prezidentského úradu:

1) Prezident je nielenže hlavou exekutívy, je aj jediným vykonávateľom výkonnej moci. Táto Ústavou vágne formulovaná právomoc sa môže interpretovať rôznymi spôsobmi. V praxi to znamená, že prezident môže obhajovať svoje unilaterálne, s veľkou pravdepodobnosťou Ústavu prekršujúce nástroje tým, že sú to nutné kroky pre správny chod politiky.

2) Tým, že prezident je výkonná moc samotná, má oproti iným zložkám obrovskú výhodu – okolo seba skúsených expertov s užitočnými informáciami.

3) Všetky tieto výhody ponúkajú prezidentovi možnosť byť tým „prvým hýbateľom“ a zároveň aj vykonávateľom. Ťažko sa potom ostatným zložkám moci dostatočne rýchlo a efektívne reaguje, ak by k takejto agende mali prípadne protesty (čo väčšinou majú). Ak by sa aj k tomu odhodlali, zakročenie zaberie toľko času, že si prezident v konečnom dôsledku aj tak dokáže presadiť svoje. Najvyšší súd je obmedzený aj tým, že sám nemôže konať, ale musí „čakať“ na podnet zvonku.

Mimo týchto troch špecifik je tu samozrejme už niekoľkokrát vágne popísaná Ústava, ktorá nedefinuje, kde sú limity tejto moci. Moe a Howell sa snažili dokázať, že prezident má stále priestor a tendenciu rozširovať svoje právomoci do rôznych širok. Kongres je príliš rôznorodý a neefektívny, aby zakročil a súdna moc zakročiť nechce alebo sympatizuje. Otázka znie, ako veľmi sa používanie unilaterálnych prostriedkov a hlavne EO vymklo z rúk?

Predpokladáme, že Moe a Howell načrtli a charakterizovali podstatu prezidentského úradu tak, že ho môžeme uplatniť na modernú dobu silného prezidenta, v ktorej sa USA nachádza. Pre Neustadta je táto charakteristika práve dôkazom slabého

³⁵ MOE, TERRY M. a WILLIAM G. HOWELL. *Unilateral Action and Presidential Power: A Theory*, s. 855.

³⁶ Tamtiež, s. 854-858.

³⁷ MOE, TERRY M. a WILLIAM G. HOWELL. *Unilateral Action and Presidential Power: A Theory*. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 1999, 29(4), s. 855-856. [cit. 2015-05-21].

prezidenta. Moe a Howell však svoju teóriu nestavajú na vonkajších okolnostiach ktorými sú napríklad nepriaznivé vzťahy prezidenta s Kongresom, ale skôr na charaktere prezidentského úradu, ktorý im svoje právomoci prirodzene rozširovať umožňuje. Nie preto, že by museli, ale preto, že môžu.

Na zistenie, ktorá z týchto teórií je správna bude slúžiť výskumná čas opísaná v kapitole č.3 a 4.

2.3. Nové smery prezidentstva

S určitosťou sa dá povedať, že táto doba je podstatne odlišná od doby, kde sa USA nachádzalo v čase spísania Ústavy. Prezidentský úrad sa odvtedy menil a stával sa centrom pozornosti, nielen medzi verejnosťou ale aj medzi politickými elitami a na akademickej pôde čím ďalej, tým viac.³⁸

Úrad prezidenta začal byť predmetom mnohých akademikov, kde väčšinou hovoria o novom smere a o novom pojatí prezidentstva. V druhej polovici 20.storočia započalo silné prezidentstvo Franklinom D. Rooseveltom, ktorý sa z národného liečiteľa³⁹ stal národným budovateľom.⁴⁰ Nasledovne sa začalo v súvislosti s prezidentom Reaganom po prvýkrát hovoriť o unilaterálnej exekutive,⁴¹ s Obomom ako príkladom, kde tento trend pravdepodobne neustúpi. Theodore Roosevelt a Woodrow Wilson túto éru zmien v pojatí exekutívy začali a samotný Franklin D. Roosevelt ju inštitucionizoval.⁴²

Moderné prezidentstvo je nová politická éra začatá zvolením Franklina D. Roosevelta, ktorú budeme skúmať v kvantitatívnom výskume v kapitole č. 3. Mená, ktoré túto novú éru ovplyvnili sú zároveň mená prezidentov, ktorých počty EO sa na prvý pohľad (viz. príloha č.2) vymykajú normám. Táto nová éra je spojená s novým chápaním exekutívy na čele s prezidentom a jeho vykonávaním silného prezidentstva, ktoré môžeme spájať aj s unilaterálnymi nástrojmi ako sú EO.

³⁸ PIKA, Joseph August a John Anthony. MALTESE. The politics of the presidency. 8th ed. Washington, DC: CQ Press, c2013. s. 21-31. ISBN 978-160-8717-972.

³⁹ USA sa v čase jeho zvolenia nachádzalo v ekonomickej kríze a depresii.

⁴⁰ SKOWRONEK, Stephen. Presidential leadership in political time: reprise and reappraisal. 2nd ed., rev. and expanded. Lawrence, Kan.: University Press of Kansas, c2011, s. 40-46. ISBN 978-070-0617-623.

⁴¹ HAN, Lori Cox, ed. New directions in the American presidency. New York: Routledge, 2011, s. 26-27. New directions in American politics. ISBN 02-038-5501-9.

⁴² MILKIS, Sidney M. a Michael NELSON. The American presidency: origins and development, 1776-2011. 6th ed. Washington, DC: CQ Press, c2012, s. 288-289. ISBN 16-087-1281-8.

2.4. Konceptualizácia a operacionalizácia

Pre konceptualizáciu je kapitola charakterizuje nielen kľúčový pojem *executive order*, ale aj faktory vybrané a používané pri skúmaní množstva EO, ktoré práca delí do troch kategórií:

- vplyvy z vonkajšieho prostredia – vojna, izolacionizmus
- vplyvy zo spoločnosti – *job approval*
- vplyvy z politického systému – *gridlock*
- vplyvy z vnútorného prostredia – *late-term orders*

Všetky faktory a ich operacionalizáciu opisuje nasledujúca časť, rovnako ako aj dôvody, prečo ich autorka vybrala ako nezávislé premenné pri výskume.

2.4.1. Executive order

Pre výskum je dôležité charakterizovať si kľúčový pojem *executive order*⁴³. Podľa slovníka americkej politiky je to „*rule or regulation, issued by the President, a governor or some administrative authority, that has the effect of law.*“⁴⁴ V podstate ide o prezidentovu právomoc vydávať vyhlášky, ktoré majú platnosť zákona, pričom nepotrebuje súhlas Kongresu. Prezident môže vydaním EO nielenže organizovať vlastnú exekutívnu štruktúru, dokáže meniť podobu zákona a ako bude zákon implementovaný.⁴⁵

V literatúre o amerických dejinách, z ktorej práca čerpá sa však priamo výraz *executive order* nepoužíva. Namiesto toho autori používajú slová ako „nariadil“ či konkrétne opisujúci akt „znárodil“, „umožnil“ atď.⁴⁶ V médiách používajú výraz

⁴³ Pre vyhnutie sa misintepretácií a pri zachovaní originálneho významu budem počas práce používať anglický termín *executive order*, namiesto českého resp. slovenského prekladu exekutívny dekrét, vyhláška, výnos apod. Keďže v Európe sa tento fenomén skoro nevyskytuje, a v Česku či na Slovensku už vôbec nie, je pochopiteľné, že pre tento jav neexistuje správny preklad.

⁴⁴ PLANO, Jack C a Milton GREENBERG. *The American political dictionary*. 10th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, c1997, xiii, s. 190. ISBN 00-301-7317-5.

⁴⁵ Mayer, K. R.. (1999). *Executive Orders and Presidential Power*. *The Journal of Politics*, 61(2), s. 448. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2647511>

⁴⁶ JENKINS, Roy. *Truman: [životopis jedného z najvýznamnejších amerických prezidentů]*. Preklad Jana Housarová. Praha: BB art, 1996, s.186. ISBN 80-860-7006-9 alebo HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti: 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999, s 390. Obzor (Prostor). ISBN 80-726-0012-5.

executive order pre *executive action*,⁴⁷ napriek tomu, že medzi nimi rozdiel je. *Executive action* je podľa sudcu Andrewa Napolitana jednoducho nariadenie, ktoré prezident vydá svojim podriadeným aby exekutívu vykonali.⁴⁸ *Executive order* je na druhej strane podľa oficiálnej stránky federálnej vlády USA po podpísaní zakotvený vo Federálnom registri a má teda legálnu záväznosť.

Podľa správy z roku 1957 vydanéj exekutívnym úradom „*House Government Operations Committee*“ sú EO nariadenia prezidenta podľa jeho odvodenej ústavnej právomoci a všeobecne sú mierené na riadenie exekutívnych opatrení.⁴⁹

Pre porovnanie s európskym politickým systémom, môžeme použiť francúzsky príklad dekrétu v poloprezidentskom systéme, ktorý je v ústave zakotvený pod 16. článkom.⁵⁰ Prezident môže v prípade mimoriadneho stavu a po formálnej dohode s premiérom vydať dekrét, ktorý má legálnu zákonosť a nepotrebuje kontrasignácie.⁵¹ Od roku 1958, kedy bol tento článok prijatý ústavou však prezident použil túto právomoc len raz.⁵² Autori Carey a Shugart, ktorí sa tejto problematike venujú vo svojej publikácii⁵³ hovoria o legálnych obmedzeniach tohto nástroja, kde je súhlas parlamentu výslovne potrebný, inak prezident riskuje stratu voličov, ktorí sympatizujú zo stranou

⁴⁷ Napr. STEVENSON, Peter W. The legal drama over Obama's executive order on immigration, explained [Video]. In: The Washington Post [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/01/20/the-legal-drama-over-obamas-executive-order-on-immigration-explained-video/>

GRETHEM, Donna. Supreme Court should uphold immigration executive order. In: The Seattle Times [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.seattletimes.com/opinion/editorials/supreme-court-should-uphold-immigration-executive-order/>

WOFFORD, Taylor. Obama's Immigration Executive Orders to Receive Supreme Court Review. In: Newsweek [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://europe.newsweek.com/obama-executive-orders-immigration-scotus-417386?rm=eu>

⁴⁸ GOINS-PHILLIPS, Tré. Andrew Napolitano Warns of Little-Known 'Danger' of Executive Action Versus Executive Order. In: The Blaze [online]. 2016 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2016/01/11/andrew-napolitano-warns-of-little-known-danger-of-executive-action-versus-executive-order/>

⁴⁹ CHU, Vivian S. a Todd GARVEY. Executive Orders: Issuance, Modification, and Revocation. In: Congressional Research Service [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RS20846.pdf>

⁵⁰ CAREY, John M. a Matthew Soberg SHUGART (eds.). Executive decree authority. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 233-237. ISBN 05-215-9722-6.

⁵¹ PEROTTINO, Michel. Francouzský politický systém. Praha: Slon, 200, s. 72-75. Politické systémy. ISBN 80-864-2948-2.

⁵² Počas alžírkej vojny a to na 6 mesiacov, počas ktorých vydal 16 dekrétov pre urýchlenie víťazstva. CAREY, John M. a Matthew Soberg SHUGART (eds.). Executive decree authority. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 233-237. ISBN 05-215-9722-6.

pozn.autorky: v čase písania práce sa hovorí o prezidentovi Hollandovi a jeho obídanie parlamentu prezidentským dekrétom, viz. <http://www.theguardian.com/world/2016/may/10/francois-hollande-pushes-through-labour-bill-with-special-decree>

⁵³ CAREY, John M. a Matthew Soberg SHUGART (eds.). Executive decree authority. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. s. 233-237.

oponujúcou prezidentovi a hrozbu *impeachmentu*⁵⁴. Dôvod, prečo teda francúzski prezidenti tento nástroj nepoužívajú tak často, alebo skoro vôbec na rozdiel od amerických je ten, že zatiaľ čo americká ústava EO nešpecifikuje, tá francúzska áno a teda jeho používanie je napadnuteľné, pretože francúzska ústava presne špecifikuje oblasti, ktoré má priamo pod sebou len legislatíva a ktoré exekutíva narušiť nemôže.⁵⁵

Pre účely tejto práce budeme pracovať len s konceptom amerického prezidentského nariadenia, nebudeme teda brať do úvahy EO guvernéra či inej administratívnej authority,⁵⁶ pretože to nie je predmetom nášho skúmania, s platnosťou legitímneho zákona, vyplývajúceho z prezidentských inherentných právomocí.

2.4.2. Vojna

Pre charakterizovanie obdobia **vojen**, do ktorých sa USA zapojili bola použitá práca politologičky Nicole Schley⁵⁷, ktorá s kolegyňou Busse spracovala „kroniku agresívneho národa“ a definuje vojny spomínané v knihe ako: „...*vo vzťahoch USA a druhého štátu, prípadne niekoľko ďalších štátov existoval nepriateľský vzťah, ktorý vyústil v ozbrojený stret za účelom sledovania politických, hospodárskych a v novšej dobe aj humanitárnych cieľov.*“⁵⁸ Okrem toho sa opiera o Fisherovu publikáciu „*Presidential war power*“⁵⁹, nielen na charakterizovanie obdobia vojen ale aj ako koherentnú prácu opisujúcu nejasne stanovené hranice počas vojny medzi Kongresom ako legislatívnym orgánom a prezidentom ako Najvyšším veliteľom ozbrojených síl. Výskum však vynecháva v tomto faktore Studenú vojnu ako dlhotrvajúci konflikt,

⁵⁴ Oficiálny proces obvinenia formálneho úradníka – prezidenta – z nezákonnej činnosti

⁵⁵ FRANCÚZSKO. Constitution of 4 October 1958. In: Conseil Constitutionnel [online]. [ca.2016] [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/constitution/constitution-of-4-october-1958.25742.html>

⁵⁶ Podľa oficiálnych stránok guvernérov vidíme zoznam nimi vydanými EO. Podľa počtov napr. califronský guvernér Edmunda Browna Jr. (Recent Executive Orders. In: Office of Governor Edmund G. Brown Jr. [online]. c2010 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: https://www.gov.ca.gov/s_executiveorders.php) alebo floridský guvernér Ricka Scotta (2016 Executive Orders. In: Rick Scott 45th Governor of Florida [online]. 2016 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <http://www.flgov.com/2016-executive-orders>) či washingtonský guvernér Jay Ginslee (Executive Orders. In: Washington Governor Jay Inslee [online]. 2016 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <http://www.governor.wa.gov/office-governor/official-actions/executive-orders>). To dokazuje, že EO sú skutočne využívané bežne a sú regulérnou súčasťou americkej politiky.

⁵⁷ Súčasne členka politickej strany SPD

⁵⁸ SCHLEY, Nicole a Sabine BUSSE. Války USA: kronika agresívneho národa. 1. vyd. Praha: Brána, 2004, str.6. ISBN 80-724-3226-5.

⁵⁹ FISHER, Louis. Presidential war power. Third edition, revised. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2013, s.292. ISBN 07-006-1930-5.

pretože by inak bola skúmaná celá druhá polovicu 20.storočia.⁶⁰ Druhým faktorom je rovnako vojna, skúmané sú len tie obdobia, v ktorých USA bolo v oficiálne deklarovanom vojnovom konflikte podľa údajov na oficiálnych stránkach Senátu USA.⁶¹ V oficiálne deklarovovaných vojnách je predpoklad, že prezidentovo *policy-making* a správanie sa líši v časoch, kedy je národ vo vojne – obhajuje obchádzanie Kongresu, *emergency powers*⁶², atď. Aj keď práve Louis Fisher v jeho knihe hovorí, že len málokedy prezident koná unilaterálne z dôvodu výnimočného stavu.⁶³ Má dostatok času svoje rozhodnutia a odporúčania s Kongresom, ako s legislatívnym orgánom, prejednať. Napriek tomu to však môže slúžiť na obhajobu unilaterálneho správania.

2.4.3. Izolacionizmus

Druhý faktor **izolacionizmu** je trochu ťažšie uchopiteľný. Definoval sa prácou profesora Oskara Krejčího „*Zahraniční politika USA*“. Dalo by sa oponovať, že ak sa USA zapojilo do vojny okamžite sa zo svojho izolacionizmu vymanilo a teda skúmame dva rovnaké faktory. Profesor Krejčí však neopisuje izolacionizmus len ako obdobie kedy USA vojensky intervenuje v rámci svojej zahraničnej politiky, ale aj ekonomické⁶⁴, kultúrne či diplomatické aspekty.

Už George Washington, neskôr podporený tretím prezidentom Hamiltonom hovoril o politike neutrality a nevmiešavania sa do európskych sporov.⁶⁵ Obdobie izolacionizmu môžeme považovať za najväčšie od vzniku USA po koniec 19.storočia mimo vojen s Britmi a Mexikom, presnejšie po rok 1895, kedy minister zahraničných vecí Richard Olney začal riešiť spor medzi Britskou Guyanou a Venezuelou, ktorá nakoniec vyústila do Španielskej vojny v roku 1898.⁶⁶

⁶⁰ Napriek vynechaniu bolo USA zapojených do toľko konfliktov, že len pár rokov druhej polovice 20.storočia malo hodnotu 0.

⁶¹ Data získane z: Official Declarations of War by Congress. In: United States Senate [online]. 2016. Dostupné z:

http://www.senate.gov/pagelayout/history/h_multi_sections_and_teasers/WarDeclarationsbyCongress.htm

⁶² Prezidentova právomoc konať v časoch mimoriadneho stavu ako je napr. vojna

⁶³ FISHER, Louis. Presidential war power. Third edition, revised. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2013, s.292. ISBN 07-006-1930-5.

⁶⁴ Samozrejme USA nikdy ekonomicky izolované nebolo, v tomto prípade myslím obdobie, kedy USA napríklad investovalo do latinskej Ameriky v čase svojho rozširovania aby nespadlo pod vplyv Španielov či Francúzov.

⁶⁵ Izolacionizmus versus intervencionizmus. Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, stratégie. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009, s. 101-102. ISBN 978-80-7431-003-4.

⁶⁶ Tamtiež, s. 117-118

Medzi rokmi 1897 a 1908 vzrástli zahraničné investície USA z 0,7 miliárd na 2,5 miliardu dolárov,⁶⁷ čím začala ekonomicky expandovať a stávať sa svetovou veľmocou.⁶⁸ Intervencionizmus bol zavŕšený vtedajším prezidentom Theodorom Rooseveltom a jeho dodatkom k slávnej Monroeovej doktríne z roku 1823, ktorá izolacionizmus spečatila. Roosevelt svoje intervenovanie a koniec izolacionizmu obhajoval ako nutnosť pomáhať nestabilnému susedovi.⁶⁹ Nielen Latinská Amerika ale aj Ázia sa postupne stala predmetom záujmu americkej politiky a preto obdobie od 1895 do roku 1913 označujeme ako obdobie, kde izolacionizmus nie je. Začiatok prvej svetovej vojny po rok 1917, kedy USA deklarovalo vojnu Nemecku a Rakúsko-Uhorsku, zasa označujeme ako obdobie izolacionizmu.

Napriek odmietnutiu ratifikovať vstup do Spoločnosti národov USA zostalo na medzinárodnej scéne a tak medzivojnové obdobie až po rok 1935, kedy USA podpísali štyri dohody o neutralite.⁷⁰ Vstup do druhej svetovej vojny v roku 1941 je charakterizovaný ako vystúpenie z izolacionizmu pretože počas druhej polovice 20. storočia a v súčasnosti o politike USA nemôžeme hovoriť inak ako o intervencionistickej.

Dôvod, prečo práca zahŕňa tieto dva faktory ako možné príčiny ovplyvňujúce počet vydaných EO je ten, že čím viac je USA zapojené do medzinárodných konfliktov, obchodov či diplomatických vzťahov, tým viac musí hlavný vykonávateľ exekutívy a hlavný veliteľ ozbrojených síl konať rýchlo a rozhodne, čo mu unilaterálny nástroj ako sú EO určite umožňuje.

2.4.4. Gridlock

Tretím a zároveň najpresnejším faktorom je *gridlock*⁷¹ – tzn. stav, ktorý momentálne vidíme v USA. Demokratický prezident sa márne snaží o presadenie zákonov cez Kongres, kde väčšinu kresiel drží opozičná Republikánska strana. Podľa oficiálnej slovníkovej terminológie „*zmrazujúci akt ako výsledok niekedy až prílišne*

⁶⁷ Tamtiež, s. 117

⁶⁸ HEIDEKING, Jürgen a Christof MAUCH. Dějiny USA. Praha: Grada, 2012, s. 170-175. ISBN 978-80-247-2894-0.

⁶⁹ Tamtiež, s. 118

⁷⁰ The Internationalist as Isolationist, 1935-1938. DALLEK, Robert. Franklin D. Roosevelt and American foreign policy, 1932-1945. New York: Oxford University Press, 1979, s. 101-170. ISBN 0-19-502457-5.

⁷¹ opäť ako európsky príklad slúži výraz „kohabitácie“ francúzskeho prezidenta a premiéra z opozičných strán. Viac PEROTTINO, Michel. Francúzsky politický systém. Praha: Slon, 2005. Politické systémy. ISBN 80-864-2948-2. s. 123-128.

*efektívnej operácie del'by moci a systému brzd a protiváh.*⁷² Teda čím väčšie rozdiely v jednotlivých zložkách moci sledujeme, tým ťažšie sa prichádza ku konsenzu a k efektivite, ktorá ide na úkor reprezentatívneho aspektu demokracie.

2.4.5. Late-term orders

Zaujímavou premennou sú *late-term orders*⁷³, teda EO vydané v druhom volebnom období.⁷⁴ Zaujímavé na tomto kritériu bude skúmanie motívu. V prvom období sa samozrejme prezident chce ukázať v čo najlepšom svetle a dokázať svoju moc a rozhodnosť. *Executive order* je na to skvelý nástroj, keďže ak sa správne načasuje, dokáže prezidenta ukázať v tom pozitívne autoritatívnom a dominujúcom svetle lídra, ktorého americká spoločnosť potrebuje. Na druhej strane v druhom období, kedy už nejde o zvolenie, však prezident nemusí dbať na verejnú mienku. Tento faktor však nepatrí k vonkajším faktorom, pretože vychádza zo samotného prezidenta a z jeho vnútornej politickej logiky.

2.4.6. Job approval

Poslednou skúmanou premennou je *job approval*⁷⁵. Najskoršie dostupné *job approvals* sú od prezidenta Trumana, od ktorého budeme musieť tento faktor skúmať. Dáta sú dostupné na oficiálnych stránkach jednej z najväčších výskumných firiem Gallup.⁷⁶ *Job approval* je pre užívanie EO podstatný hlavne kvôli imidžu prezidenta. Americká verejnosť potrebuje a požaduje silného, rozhodného prezidenta, na ktorého má niekedy až privysoké očakávania – nielen že má byť líder svojej strany a Spojených štátov, očakáva sa od neho, že bude aj svetovým, že bude hlasom amerického ľudu a ochrancom svetového mieru.

2.4.7. Zneužívanie moci

Nakoniec je potrebné konceptualizovať výraz **zneužívania moci**. Pre účely tejto práce, môžeme zneužívanie moci popísať ako konanie mimo rámec ústavy pre

⁷² PLANO, Jack C a Milton GREENBERG. The American political dictionary. 10th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, c1997, xiii, 702 p. ISBN 00-301-7317-5. str.79

⁷³ Executive orders vydané v druhom volebnom období prezidenta

⁷⁵ Výsledok verejného šetrenia otázky „Ste spokojný s prácou, ktorú odvádza XX ako prezident?“

⁷⁶ Dáta z: Presidential Job Approval Center. In: GALLUP [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/124922/presidential-job-approval-center.aspx>

uplatnenie svojej agendy. To, či môžeme vydanie EO považovať za zneužívanie moci určíme podľa dvoch prípadov, kedy sa EO dostal pred Najvyšší súd USA.

V roku 1942 vydal prezident Franklin D. Roosevelt EO 9066, ktorý udelil ministrovi vojny určiť vojenské zóny a deportovať tak Japoncov, s ktorými bolo USA vtedy vo vojne, do internačných táborov.⁷⁷ Prezident si obhájl tento krok ako ochranu pred špionážou a sabotovaním. Fred Korematsu však prípad predložil pred Najvyšší súd, pretože považoval *executive order* za neústavný. Napriek kontroverznosti Najvyšší súd rozhodol, že tento executive order bol v súlade s Ústavou.⁷⁸ Prezident má právo viesť vojnu tak, aby národu priniesol mier, čo bolo aj pre sudcov hlavným argumentom, prečo hlasovať v prospech vlády USA.⁷⁹

O 10 rokov neskôr, keď Najvyšší súd opäť vyšetroval ústavnosť prezidentových EO rozhodol v jeho neprospech. Prezident Truman vydal *executive order*, ktorý znárodňoval niektoré priemyselné oceľarske spoločnosti, aby predišiel celonárodnému štrajku. Odborom sa nepáčili nové podmienky a pomer mzdy a ceny.⁸⁰ Vo svojom texte Truman zdôraznil aké dôležité je, aby kvôli ekonomickým a hlavne kvôli vojenským dôsledkom, priemysel fungoval tak, ako mal.⁸¹ S tým nesúhlasil Kongres a federálny súd tento krok vyhlásil za neústavný. O dva mesiace zasadol Najvyšší súd USA, ktorému predsedal sudca Vinson, od ktorého údajne Truman súkromne dostal radu takýto *executive order* vydať. Najvyšší súd rozhodol v neprospech Trumana počtom hlasov 6:3, napriek tomu, že väčšinu tvorila práve jeho Demokratická strana.⁸² Tvrdil, že práve tento *executive order* nie je obhájitelný ani výslovnou právomocou zakotvenou v Ústave – ani jeho exekutívnymi právomocami a ani jeho právomocou ako veliteľa ozbrojených síl. Naopak, táto sféra patrí výhradne pod Kongres a ak nebol *executive order* odobrený ním, nemá ústavnosť.⁸³

⁷⁷ ROOSEVELT, Franklin D. Executive Order 9066 - Authorizing the Secretary of War To Prescribe Military Areas. In: The American Presidency Project [online]. 1942 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=61698>

⁷⁸ HALL, Kermit L. The Oxford guide to United States Supreme Court decisions. New York: Oxford University Press, 1999, s. 153. ISBN 01-951-1883-9.

⁷⁹ Tamtiež.

⁸⁰ HEIDEKING, Jürgen (ed.). Američtí prezidenti: 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona. Praha: Prostor, 1999. Obzor (Prostor). ISBN 80-726-0012-5. s. 390

⁸¹ <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78454>

⁸² JENKINS, Roy. Truman: [životopis jednoho z nejmýznamnějších amerických prezidentů]. Překlad Jana Housarová. Praha: BB art, 1996. ISBN 80-860-7006-9. s.186

⁸³ CORWIN, Edward S. The Steel Seizure Case: A Judicial Brick without Straw. Columbia Law Review [online]. 1953, 53(1), 53- [cit. 2016-04-21]. s.56

Sudca Jackson pri rozhodovaní tohto prípadu rozdeľuje prezidentskú autoritu nad Kongresom do troch kategórií a na základe toho im prikladá ich legitimitu:

- a) výslovné a implikované právomoci
- b) záležitosti, ktorým sa Kongres nevenoval
- c) záležitosti, ktoré Kongres zamietol a neautorizoval,⁸⁴ čo je priamo prípad znárodnenia niekoľkých oceliarskych podnikov.

Na týchto dvoch prípadoch vidíme, že napriek tomu, že oba prípady boli kontroverzné a vyvolali vlnu kritiky, Najvyšší súd rozhodol rôzne podľa toho, čo považoval v súlade resp. v nesúlade s Ústavou.

2.4. Výskum

Bakalárska práca je charakterizovaná ako prípadová diachrónna štúdia, keďže rozoberá jeden ohraničený prípad – objekt – skúmania v dejinách a čase. Bližšie sa dá špecifikovať ako inštrumentálna prípadová štúdia, pretože sa skúmaním snaží dôjsť k obecnějšímu záveru a to k tomu či a akým spôsobom sa EO stávajú dôležitým, a často jediným prezidentským nástrojom tvorenia svojej politiky.

Výskumné otázky sú:

1. Aké možné faktory vplývajú na množstvo executive orders?
2. Ako využíva súčasný prezident Obama executive orders?

Čo sa týka teoretického prístupu, je práca charakterizovaná ako empiricko-analytická, pretože skúma správanie a udalosti nestranne a objektívne, bez predtým daných hodnôt a odmieta riadiť sa a hodnotiť na základe akýchsi noriem⁸⁵.

Výskumné otázky by nám mali dokázať hypotézu a teoretický rámec postavený Moeom a Howelom – nezáleží na tom, aké sú okolnosti vonku, prezident môže a chce uplatniť svoje prirodzené právomoci, čo následne skúma druhá výskumná otázka na empirickom príklade Obamu, ako prezidenta značne kritizovaného za svoje direktívne, neústavné správanie.

Skúmané kritéria na zodpovedanie výskumných otázok budú merateľné: množstvo EO naprieč históriou, prezidenti a faktory vplývajúce na ich počet. Pri tejto premennej však treba prihliadať na fakt, že sa vydalo niekoľko EO, ktoré nemali

⁸⁴ BELLIA, Patricia L. The Story of the Steel Seizure Case. In: Presidential Power Stories [online]. 2008, s. 7-40 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www3.nd.edu/~ndlaw/faculty/belliap/SteelSeizureDraftSSRN.pdf>

⁸⁵ BERG-SCHLOSSER, Dirk; STAMMEN, Theo. *Úvod do politickej vedy*. Praha: ISE-Institut pro středoevropsk, 2000, s. 87. ISBN 80-86130-09-06.

významný charakter pre chod celonárodnej politiky. Mohlo ísť o zriadenie špeciálneho exekutívneho úradu, zmenu názvu úradu apod. Samozrejme EO takéhoto charakteru diskusie ani kontroverziu nevyvolali.

Kvôli nedostatku prameňov a dát počet EO pred rokom 1933 nie je dostupný. EO sa oficiálne začali číslovať v roku 1907, ale až v roku 1936 prijatím tzv. *Federal Register Act* sa administratíva a dokumentácia EO začala dodržiavať.⁸⁶ Napriek tomu autorka pre účely tejto práce pracuje s údajmi, ktoré sú dostupné a bude predpokladať, že sú zdokumentované všetky EO vydané prezidentmi počnúc históriou USA.

Pre zodpovedanie prvej výskumnej otázky používame kvôli nedostatku dát časové obdobie 1933-2016. Porovnanie si období do roku 1933 je uvedené v podkapitole 3.1., výskumne však pre rozsah a účely bakalárskej práce nebolo možné príčiny potvrdiť.

2.4.1. Výskum medzi rokmi 1933-2016

Dáta používaní v tomto výskume a teda medzi rokmi 1933-2016 sú zozbierané z oficiálnej stránky federálnej vlády USA.⁸⁷ Závislou premennou sú roky, na základe čoho sa aj použil dataset jednotlivých rokov a v ňom vydaných EO bez ohľadu na prezidenta a priradzuje hodnoty jednotlivých faktorov ku každému roku, podľa ich výskytu – 1 áno, 0 nie.

Vďaka údajom na oficiálnych stránkach Senátu USA⁸⁸ a Snemovne reprezentantov USA⁸⁹ boli prípadom *gridlocku* od roku 1790 až po súčasnosť priradené hodnoty 1 a 0, ale aj hodnoty 1h a 1s – 1h ak je v Snemovne reprezentantov (HoR) väčšina opozičnej strany ako je tá prezidentova a 1s ak má opozičná strana väčšinu v Senáte. Pri *job approval* sú hodnoty priradené ako kladné -1 a záporné - 0 podľa toho, či bol *job approval* nad 50% alebo pod 50%.

⁸⁶ Dátá zbierané z: Gerhard Peters and John T. Woolley, "Executive Orders." The American Presidency Project. Ed. John T. Woolley and Gerhard Peters. Santa Barbara, CA. 1999-2016. [online] Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/data/orders.php.f>

⁸⁷ Executive Orders Disposition Tables Index. In: National Archives: Federal Register [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.archives.gov/federal-register/executive-orders/disposition.html>

⁸⁸ Dáta z: Party Division in the Senate, 1789-Present. In: United States Senate [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.senate.gov/history/partydiv.htm>

⁸⁹ Dáta z: Party Divisions of the House of Representatives*. In: *History, Art and Archives: United States House of Representatives* [online]. 2016. Dostupné z: <http://history.house.gov/Institution/Party-Divisions/Party-Divisions/>

Keďže úrady sa predávali vždy 4.marca, resp. po roku 1935 vždy 20.januára u prezidenta a 3. januára pri Kongrese⁹⁰, v prípade, že v rovnakom roku zasadali dva Kongresy, ktoré menili hodnoty prezidenta *gridlocku*, bola mu pridelená hodnota Kongresu nového - napriek tomu, že dosluhujúci Kongres zasadal ešte 63, resp. po roku 1935 už len 3 dni (nový Kongres začína zasadať 3.januára), pre účele práce skúmame Kongres, ktorý v danom roku zastával úrad podstatne dlhšie. Pri *late-term orders* sa prezidentom, ktorí zastávali úrad len raz, hodnoty nevyplňovali aby nedošlo k skresleniu výsledkov.

Následne si zo skúmaného obdobia vyberieme troch prezidentov, ktorí v úrade boli celé volebné obdobie a vydali najviac EO, najmenej EO, a najbližšie k priemeru počtu EO aby sme na nich skúmali či vybrané vonkajšie faktory naozaj vplývajú na ich počet. Skúmané sú všetky okrem *late-term orders*, ktoré medzi vonkajšie faktory nepatria. Rovnako zo skúmania vyradzujeme EO vydané počas posledných 21 dní dosluhujúceho roku v úrade. Pre najväčší počet je to jednoznačne Franklin D. Roosevelt. Práve pri tomto prezidentovi však nemôžeme skúmať faktor *job approval*, ktorý sa začal šetriť až od prezidenta Trumana a preto si namiesto neho vyberieme práve Trumana, ktorý po Rooseveltovi vydal najviac EO v tomto období a to 901. Porovnané je jeho prvé 4-ročné obdobie, kedy vydal viac EO ako v tom druhom a to 504. Najmenej EO vydal prezident George Bush počas rokov 1989 – 1993 a to celkom 165, a najbližšie priemeru vydaného na prezidenta v období 1933-1945 a teda druhom skúmanom období vydal prezident Richard Nixon a to 346, pričom skúmame opäť len jeho prvé volebné obdobie, kedy vydal 244 EO aby sme zachovali počet skúmaných rokov u všetkých troch prezidentov.

Následne práca všetky prípady porovnáva a skúma aj prípad prezidenta Baracka Obamu, ako súčasného prezidenta aj z obsahovej stránky na zodpovedanie druhej výskumnej otázky.

3. Kvantitatívny výskum počtu executive orders

V prílohe č.2 vidíme ako rapídne sa ich počet v 20.storočí začal zvyšovať. Prelomovým bodom, resp. prezidentom, s ktorým takáto radikálna zmena nastala je Theodore Roosevelt, ktorého počet podpísaných EO dosiahol 1081, čo je približne 20x

⁹⁰ The Constitution of the United States: A Transcription. The Constitution: Amendments 11-27. In: The Charters of Freedom [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_amendments_11-27.html

viac ako priemer všetkých EO na jedného prezidenta datovaných do roku 1901, kedy Theodore Roosevelt nastúpil do úradu.

Tento moment teda budeme považovať ako bod rozdelenia histórie EO na dve obdobia – pred Rooseveltom – budeme označovať ako obdobie A a po Rooseveltovi – obdobie B.⁹¹ Podľa dát vybraných *The American Presidency Project*, môžeme porovnať ako sa naše dve skúmané obdobia menili v počte EO jednotlivých prezidentov.

Čísla sa značne líšia a napriek tomu, že 3x dlhšie obdobie by malo mať väčší počet EO vzhľadom k predpokladu, že prezidenti vydávajú priemerne rovnaký počet EO, má ho takmer 12x menej (viz. príloha č.2 a č.3).

Zaujímavý je prípad Ulyssesa S. Granta, ktorý má so svojimi 217 EO výrazný nadpriemer v období A. Prezident Grant zastával úrad v rokoch 1869-1877, a teda slúžil dve obdobia, ktoré historici opisujú ako obdobie rekonštrukcie po občianskej vojne, ktorý bol práve za radikálnu verziu.⁹² Napriek tomu, že zo začiatku mal podporu väčšiny republikánskej strany v Kongrese, jeho politika sa stretla s kritikou aj z vlastnej strany – presnejšie liberálneho krídla GOP. Okrem toho v roku 1873 prišla finančná kríza a nestabilná domáca situácia,⁹³ čo všetko môže byť príčinou nerovnomerného počtu vydaných EO prezidentom Grantom vzhľadom k dobe, v ktorej sa nachádzal.

3.1 Možné príčiny rozdielu počtu EO medzi obdobím A a B

Pre nájdenie príčin tak veľkého rozdielu je potrebné si charakterizovať obdobie 19.storočia a **fungovanie federálnej vlády**. Počas 19.storočia mala vláda a teda aj hlava vlády prezident len malú agendu, keďže štáty bývali zväčša autonómnymi celkami a dominantným federálnym orgánom bol Kongres. S teritoriálnou a ekonomickou expanziou však začali narastať oblasti, do ktorých sa by sa federálna vláda angažovala, ako napríklad zahraničné styky, kde Kongres nemohol vystupovať ako jednotný orgán a rovnako sa začala rozrastať exekutíva samotná. Vznikli nové úrady, nové komisie zasahujúce aj do spoločenských životov a federálna byrokracia a oblasti, ktoré pod

⁹¹ Rozdeliť by sme obdobia mohli ako pred a po 20. storočí ale pre korektnosť použijeme pre charakter práce pomenovanie A a B, keďže T. Roosevelt nastúpil do úradu až 14.9.1901 a teda prvých 9 mesiacov 20. storočia vydával EO ešte prezident McKinley.

⁹² HEIDEKING, Jürgen a Christof MAUCH. *Dějiny USA*. Praha: Grada, 2012, s. 156-160. ISBN 978-80-247-2894-0.

⁹³ HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti: 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999, s. 261-263. *Obzor (Prostor)*. ISBN 80-726-0012-5.

sebou mala počas 19. storočia výrazne vzrásť.⁹⁴ Je teda možné hľadať príčinu práve v náraste prezidentovej oblasti *policy-making* a vznik federálnych úradov, ktorých byrokracia dnes sčíta viac než 4 milióny zamestnancov.⁹⁵

S tým priamo súvisí aj druhá možná príčina a to už spomínané **medzinárodné angažovanie** od konce 19. storočia, ktoré je popisované ako začiatok imperiálnej éry.⁹⁶ Ako sme si charakterizovali izolacionizmus, v ktorom sa USA väčšinu 19. storočia nachádzali, so zväčšovaním dominancie v zahraničnej politike sa posiloval aj samotný úrad prezidenta ako hlavy štátu a exekutívy s čím môže súvisieť jeho potreba siahať po nástroji EO pre uplatňovanie svojej politiky. Z domácej politiky izolacionizmu prešlo USA na prelome 19. a 20. storočia do medzinárodného diania, čo bolo zavŕšené Rooseveltom ako predstaviteľom silného prezidentstva.

Edward S. Corwin sa vo svojom článku pre *Columbia Law Review*⁹⁷ v úvode venuje fenoménu „silných“ prezidentov, ktoré 20. storočie dvoch svetových vojen, viacerých ekonomických kríz a výstupom z izolacionizmu vyprodukovalo začínajúc jedným z najaktívnejších prezidentov **Theodorom Rooseveltom**, kde „...*konal tak, ako musel konať*...“⁹⁸ „... *jednoduchým mávnutím pera*...“⁹⁹ Veľký skok v počte EO vidíme práve u neho, kedy vydal sám 1081 EO, čo je viac ako všetci prezidenti pred ním dokopy. Takmer na začiatku svojho prezidentského úradu pred Kongresom prehlásil, že podmienky od spísania ústavy sa zmenili a teda je potrebné k nim prispôbiť aj činy.¹⁰⁰ Je pravdepodobné, že Theodore Roosevelt rozpútal imperiálne prezidentstvo, ktoré sa nieslo počas celého 20. storočia a čo opisuje aj podkapitola 2.3.

⁹⁴ WILSON, James Q. Jak se vládne v USA. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 172-175. ISBN 80-856-0570-8.

⁹⁵ The Executive Branch. In: *The White House* [online]. [ca.2016] [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/1600/executive-branch>

⁹⁶ TINDALL, George Brown a David E SHI. Dějiny Spojených států amerických. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-588-3. s. 453-474

⁹⁷ CORWIN, Edward S. The Steel Seizure Case: A Judicial Brick without Straw. *Columbia Law Review* [online]. 1953, s.55. [cit. 2016-04-21]. DOI: 10.2307/1119047. ISSN 00101958. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1119047?origin=crossref>

⁹⁸ CORWIN, Edward S. The Steel Seizure Case: A Judicial Brick without Straw. *Columbia Law Review* [online]. 1953, s.55. [cit. 2016-04-21].

⁹⁹ MILLER, Nathan. Theodore Roosevelt: a life. New York: Morrow, c1992, s.442. ISBN 06-880-6784-0.

¹⁰⁰ TINDALL, George Brown a David E SHI. Dějiny Spojených států amerických. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s.480

3.2. Výsledky kvantitatívneho výskumu EO

Počet EO vydaných počas vojenských konfliktov je vyšší, jeho priemer na prezidenta a na rok však oveľa nižší. Napriek tomu, že v porovnaní s obdobím, kedy USA nedeklarovalo žiadnu oficiálnu vojnu je počet takmer 6x menší, priemer na jedného prezidenta a teda celkový počet vydaných EO počas druhej svetovej vojny je 1062, čo je 2x viac ako priemer vydaných EO na prezidenta v období mieru a približne tretina celkovo vydaných EO Franklinom D. Rooseveltom. Zaujímavý je aj priemer vydaných EO počas oficiálnej vojny za rok - 212 v porovnaní EO vydaných na jeden rok v mieri - 87.

Je to spôsobené tým, že takmer celé sledované obdobie môžeme podľa charakteristiky Schleyovej považovať za vojenské a prezidentov sa počas nich vystriedalo veľa, preto je priemer vydaných EO na jedného prezidenta tak nízky. V tomto sledovanom období rovnako datujeme len jednu oficiálnu vojnu a to druhú svetovú vojnu, počas ktorej bol v úrade len jeden prezident - Franklin D. Roosevelt. Všetky jeho EO vydané počas vojny sú teda aj priemerom na jedného prezidenta pri faktore č. 2. To či izolacionizmus ovplyvnil vydávanie EO v období od Roosevelta vyššie je rovnako ťažké sledovať, keďže jediné roky, ktoré považujeme za izolacionizmus sú roky počas obdobia jedného prezidenta - 1935-1940. Preto sú priemery na rok a na prezidenta počas oficiálnej vojny a izolacionizmu o toľko vyššie ako obdobia mimo nich.

Gridlock v druhom skúmanom období na počet vydávania EO vplyv nemá, keďže počet, priemer na rok a priemer na prezidenta je vyšší ako u ktoréhokoľvek nami charakterizovaného *gridlocku*. Navyše v tomto období nefiguruje faktor „len v Senáte“ keďže takáto situácia počas 81 rokov nenastala.

Faktor *late-term orders* sa neukázal ako pravdivý, keďže v oboch prípadoch mali prevahu tie, ktoré boli prezidentmi podpísané počas ich prvého obdobia. Vyplýva z toho to, že prezidenti buď potrebovali ukázať verejnosti vlastnú akcie schopnosť, schopnosť splniť predvolebné sľuby aby si tak zabezpečili znovuzvolenie. V druhom období im entuziazmus v unilaterálnom rozhodovaní ubudol.

To, že prezidenti siahali po tomto nástroji častejšie v rokoch kladného *job approval* než v rokoch záporného svedčí o tom, že sa prezidenti nebáli použiť nástroj, ktorý môže priniesť časté kritiky zneužívania moci počas dôb, kedy im verejnosť bola

naklonená. Naopak sa mu skôr vyhýbali a zbytočne neriskovali počas záporných hodnôt *job approval*.¹⁰¹

Faktory	Počet	Priemer na rok	Priemer na prezidenta
Vojna			
áno	5989	74	299
nie	3390	161	424
Oficiálna vojna			
áno	1062	212	1062
nie	6869	87	528
Izolacionizmus			
áno	1764	294	1764
nie	6167	79	474
Gridlock			
úplný	1629	51	181
len v Snemovni	443	44	221
celkovo	2072	49	230
nie	5859	140	651
Late term			
late term	3288	94	365
first term	3802	106	422
Job approval			
kladný	2264	59	206
záporný	1962	58	196

Tabuľka č.1 - porovnanie faktorov vplývajúcich na počet EO/rok medzi rokmi 1933-2016

3.3. Tri empirické príklady

Podľa výsledkov vidíme, že faktor vojny nemal na počet EO vplyv. Práve naopak, tri roky zo štyroch strávil prezident s najvyšším počtom EO v mieri, na rozdiel od prezidenta, ktorý vydal EO najmenej a strávil vo vojne tri zo štyroch svojho volebného obdobia. Prezident Nixon strávil vo vojne všetky štyri roky.

¹⁰¹ Je však nutné podotknúť, že tento faktor mohol pôsobiť aj opačne a to práve používaním EO negatívne/pozitívne vplývať na amerického voliča a ovplyvňovať tak výsledok *job approval*.

Izolacionizmus skúmať nemôžeme, keďže všetci traja viedli USA v čase, kedy sa už plne zapájali do medzinárodnej politiky. Prezident Nixon aj prezident Bush svoje skúmané 4 roky spolupracovali s Kongresom, kde v oboch komorách mala väčšinu opozičná Demokratická strana. Obaja však individuálne, ale aj sčítane dokopy vydali menej EO ako Truman, ktorý musel s *gridlockom* zápasiť len druhú polovicu skúmaných rokov. Práve v nej však vydal menej EO ako v rokoch, kedy jeho Republikánska a teda jeho strana väčšinu v oboch komorách mala.

Najviac rokov strávil s negatívnym *job approval* Truman, najmenej Bush a teda sa výsledok v tomto faktore líši od výskumu na celkové obdobie. Prezidenti siahali po unilaterálnom nástroji EO častejšie počas záporného *job approval*, čo dokazujú aj počty EO prezidenta Nixona, pri porovnaní rokov s kladným *job approval* a záporným *job approval*.

Jediným jednoznačným výsledkom, ktorý by dokazoval, že vonkajší faktor vplyva na počet EO je oficiálna vojna, keďže prezident Truman ako jediný v úrade zažil oficiálne vyhlásenú vojnu a môžeme to považovať aj dôvod, prečo má najviac vydaných EO. Pri porovnaní s ostatnými rokmi v jeho úrade však vidíme, že v druhom roku svojho prezidentstva vydal EO viac a v oficiálnej vojne sa krajina nenachádzala.

Harry S. Truman						
Rok	EO	Vojna	Vojna ofi.	Izolacionizmus	Gridlock	Job Approval
1945	139	1	1	0	0	1
1946	148	0	0	0	0	0
1947	100	0	0	0	1	0
1948	117	0	0	0	1	0
Richard Nixon						
Rok	EO	Vojna	Vojna ofi.	Izolacionizmus	Gridlock	Job Approval
1969	52	1	0	0	1	1
1970	72	1	0	0	1	0
1971	63	1	0	0	1	0
1972	55	1	0	0	1	1
Goerge Bush						
Rok	EO	Vojna	Vojna ofi.	Izolacionizmus	Gridlock	Job Approval
1989	36	1	0	0	1	1
1990	43	0	0	0	1	1
1991	46	1	0	0	1	1
1992	40	1	0	0	1	0

Tabuľka č.2– tri príklady prezidentov a faktory vyskytujúce sa v jednotlivých rokoch ich prezidentských úradov

4. Barack Obama

Súčasný prezident je terčom mnohých kritik vychádzajúcich z Republikánskej strany kvôli zneužívaniu jeho prezidentských právomocí. V médiách sa často objavuje výraz ako zneužívanie moci^{102 103} či implikovanie diktátorstva a imperializmu.^{104 105} Kritika prezidentových EO môže slúžiť ako účinný nástroj na získanie voliča, pretože je jednou z jeho najkontroverznejších črt oboch prezidentských období. Dokazuje to napríklad republikánska debata v januári 2016, kde kandidáti Republikánskej strany Jeb Bush a Donald Trump popísali ako nelegálne a nevhodné, zatiaľ čo kandidát Marco Rubio dokonca prehlásil, že ak sa stane prezidentom, vyhlási kontroverzné EO prezidenta Obamu za neústavné.¹⁰⁶ Aj Ted Cruz by tento cieľ prioritizoval, rovnako ako Chris Christie označil súčasného prezidenta ako prezidenta nerešpektujúceho ústavu.¹⁰⁷

Ak sa však pozrieme na prílohu č.4, vidíme, že počet jeho EO je po definovaní mediánu len ľahkým podpriemerom. Ako napísal vo svojom článku politológ John Hudak, ktorý sa na prezidentskú moc zameriava, nemôžeme hodnotiť prezidentove (nad)používanie unilaterálnych nástrojov na základe počtu EO, keďže často krát nejde o to koľko ich prezident vydá, ale ako a aké.¹⁰⁸ Prvá časť výskumu sa venuje kvantitatívnym premenným, no kvôli rozsahu práce nie je možné uchopiť EO obsahovo od prvého po posledného prezidenta a preto práca ako case-study skúma súčasného prezidenta Baracka Obamu a jeho unilaterálne správanie používaním EO ako empirický príklad, ktorý si za ich používanie vysluhuje nadmerne negatívne ohlasy.

¹⁰² GIBSON, Ginger a Seung Min KIM. Republicans say Obama overstepped. In: Politico [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2014/01/republicans-state-of-the-union-2014-barack-obama-102783>

¹⁰³ CESCA, Bob. A Reality Check on Executive Orders and the 'Dictator Obama' Myth. In: Huffington Post [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/bob-cesca/obama-executive-orders_b_4705277.html

¹⁰⁴ CRUZ, Ted. Ted Cruz: The Imperial Presidency of Barack Obama. In: The Wall Street Journal [online]. 2014 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304632204579338793559838308>

¹⁰⁵ WEIGEL, David. The Tyranny of Barack Obama. In: Slate [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/01/republican_party_s_response_to_obama_state_of_the_union_gop_leaders_are.html; štyri príklady vyššie vybrané autorkou ľubovoľne podľa reakcií republikánov na rôzne EO prezidenta Obamu.

¹⁰⁶ Čo samozrejme Marco Rubio ani v prípade, že by bol zvolený prezidentom urobiť nemôže, keďže to je v náležitosti Najvyššieho súdu USA.

¹⁰⁷ CRUZ, Ted a CHRISTIE, Chris. In: Youtube [online]. 14.01.2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KjAnIMHYRRM>. Kanál užívateľa Kukmintv

¹⁰⁸ HUDAK, John. Obama's Executive Orders; A Reality Check. In: Brookings [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/blogs/fixgov/posts/2014/01/30-state-of-the-union-obama-executive-orders-hudak>

Je dôležité pozrieť sa na dôvod, prečo je prezident častokrát nútený vydať EO. Sám to prezident popísal v októbri roku 2011 v Nevade, kde popísal Kongres za „stále viac nefunkčný“¹⁰⁹, a rozhodol, že kde nebude konať,¹¹⁰ bude on. Štyri roky neskôr si používanie unilaterálne nástroje obhájil aj pred celými Spojenými štátmi USA vo svojej Správe o Únii 2014, kde dopredu „varoval“, že ak nespolupracujúci Kongres nebude ochotný prijať nejaké kompromisy, bude musieť zakročiť sám. Priamo hovorí v nadväznosti na jeho vôľu znížiť nezamestnanosť a zvýšiť minimálnu mzdu: „... kdekoľvek a kedykoľvek môžem podstúpiť kroky bez legislatívny aby som tak rozšíril možnosti pre viac a viac amerických rodín, urobím to.“¹¹¹ Celkovo vo svojej správe viackrát vyzýval Kongres k akcii v sociálnych otázkach ale aj smerom k zahraničnej politike. Ak by sa tak však nestalo, rovnako často spomínal, ako by neváhal v takýchto prípadoch postupovať sám.

Sú teda naozaj prezidentove EO neústavné? Na zodpovedanie tejto otázky budú slúžiť nasledujúce podkapitoly. Prvá skúma faktory ovplyvňujúce počet EO počas Obamu v úrade, zatiaľ čo druhá skúma kontroverzné EO obsahovo. Posledná tretia nakoniec oproti sebe stavia *executive action* a *executive order* ako dva rozdielne unilaterálne nástroje, ktoré Obama používa a v akých prípadoch.

4.1. Executive orders prezidenta Obamu a skúmanie faktorov

V tabuľke č.3 sú zobrazené hodnoty faktorov skúmaných v predošlom výskume, pritom faktory oficiálnej vojny a izolacionizmu, ktoré v Obamovom prípade mali rovnakú hodnotu počas celého prezidentského obdobia boli pre účely tohto výskumu vylúčené.

¹⁰⁹ COMPTON, Matt. We Can't Wait: President Obama in Nevada. In: The White House [online]. 2011 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/blog/2011/10/24/we-cant-wait-president-obama-nevada>

¹¹⁰ Obama sa nestretáva s nesúhlasom len Republikánov, ale aj konzervatívnych Demokratov. Jeho podporovatelia mu radili, aby sa prestal mrhať časom na tvrdohlavých Republikánov a zameral sa na kongresmanov a senátorov vo vlastnej strane. HAN, Lori Cox. New directions in the American presidency. New York: Routledge, 2011, s. 86

¹¹¹ OBAMA, Barack. President Barack Obama's State of the Union Address. In: The White House [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/01/28/president-barack-obamas-state-union-address>

Rok	Počet EO	Znížený o administratívne				
		EO	Vojna	Gridlock	Late Term	Job Approval
2009	39	35	1	0	0	1
2010	35	32	1	0	0	0
2011	34	31	1	1h	0	0
2012	39	34	1	1h	0	0
2013	20	18	1	1h	1	0
2014	31	27	1	1h	1	0
2015	29	26	0	1	1	0
2016	8	7	0	1	1	0

Tabuľka č.3 – Počet EO počas volebných období prezidenta Obamu a faktory vyskytujúce sa v jednotlivých rokoch

Podľa výsledkov vidíme, že rok, v ktorom Obama vydal najviac EO bol zároveň jeho prvým rokom v úrade a jediným rokom, kedy jeho *job approval* na konci dokazoval pozitívne hodnoty. Rovnako patril k jednému z dvoch rokov, kedy mala Obamova strana väčšinu v oboch snemovniach Kongresu. Rovnaký počet však vydal aj v roku 2012 a teda v roku novozvolenia do úradu. V tomto prípade už však jeho strana väčšinu v Snemovni reprezentantov stratila.

Ak nepočítame rok 2016, počas ktorého prezident určite ďalšie EO vydá, najmenší počet EO vydal v roku 2013, kedy jeho strana mala menšinu v Snemovne reprezentantov, krajina sa nachádzala v ozbrojenom konflikte a jednalo sa o jeho prvý rok druhého funkčného obdobia. Okrem výsledkov *gridlocku*, v ktorom strávil väčšinu oboch období, Obamov prípad reflektuje výsledky nami dosiahnuté v prvom výskume. Napriek tomu sa používaním EO obhajuje, kvôli nespolupracujúcemu Kongresu. Jeho najvyšší a tretí najvyšší počet však vydal počas jediných dvoch rokov (2009 a 2010), kedy mala Demokratická strana väčšinu v oboch snemovniach.

Pri Obamovom prípade je teda potrebné skúmať obsah EO a vyfiltrovať tie, ktoré boli rutinné, administratívne od tých, ktoré ovplyvnili domácu či zahraničnú politiku a vyvolali nevôľu Republikánskej strany. Na charakterizovanie takýchto EO bola použitá tabuľka EO prezidenta Obamu na oficiálnych stránkach vlády USA¹¹²,

¹¹² Executive Orders Disposition Tables Index. In: National Archives: Federal Register [online]. 2016. cit.[2016-05-10]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/federal-register/executive-orders/disposition.html>

rovnako ako ja rozdelenie subjektov EO na rovnakej stránke¹¹³. Ako administratívne EO práca považuje zmeny v názve exekutívnych či iných úradov, zmeny v článkoch, väčšinou dodatky k už predtým vydaných EO upravujúce formu textu, tj. EO, ktoré prakticky nemenia, len upravujú. Rovnako boli vyradené aj EO, ktoré rozhodovali o dni voľna pre federálnych pracovníkov počas Vianoc. Kompletný zoznam vyradených administratívnych EO je k videniu v prílohe č.5.

Ani po tomto vyfiltrovaní sa nedokázalo, že by *gridlock* vplýval na vydávanie EO počas Obamu. Naopak, oproti predošlému výsledku, kedy mali najväčší počet EO dva roky, sa rok 2009 stal rokom s najviac vydanými EO, pričom mal Obama väčšinu v oboch komorách. Práve v posledných dvoch rokoch svojho úradu 2015-2016, kde musel súperiť s úplným *gridlockom* vydal (mimo neukončeného roku 2016) po roku 2013 najmenej EO vôbec.

Výskum však dokazuje, že ako prezidentskí kandidáti pred Obamom, tak aj samotný Obama siahal po tomto nástroji častejšie v prvom prezidentskom období. Napriek tomu, že sa jeho *job approval* znižoval, nebál sa zníženia preferencií pred prezidentskými voľbami 2012 nadmerným používaním EO, čo môže invokovať, že prezidenti považujú EO ako pozitívny nástroj akcie schopnosti, ktorá je v prvom volebnom období dôležitá v nadväznosti na znovuzvolenie.

4.2. Obamove kontrované executive orders

Aby splnil svoje predvolebné sľuby dištancovania sa od politiky Georga W. Busha¹¹⁴ čo najrýchlejšie, najefektívnejšie a najpompéznejšie, vydal hneď prvé dva dni päť EO– zatiaľ čo štyri riešili preorganizovanie, resp. fungovanie CIA a policajných zložiek, medzi prvých 5 EO patrí aj nariadenie zavrieť detenčného tábora Guantamo Bay, pod správou USA na území Kuby. To však podľa geopolitika Vaughan-Williamsa USA rozširujú svoju suverenitu mimo svoje hranice pri zadržiavaní teroristov zo štátov ako Afganistan a Irak na územie štátu Kuba, nehovoriac o porušovaní ľudských práv.¹¹⁵ Prezident Obama svojím EO 13492 rozhodol o uzavretí tohto centra do najmenej roku

¹¹³Executive Orders: Subject Index for Barack Obama - 2009-Present. In: National Archives [online]. [ca. 2016][cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.archives.gov/federal-register/executive-orders/obama-subjects.html>

¹¹⁴ALEXANDER, Jeffrey C. The performance of politics: Obama's victory and the democratic struggle for power. New York: Oxford University Press, 2010, s. 102-103. ISBN 978-0-19-974446-6.

¹¹⁵VAUGHAN-WILLIAMS, Nick. Border politics the limits of sovereign power [online]. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009, s. 31-32. ISBN 978-074-8640-218. Dostupné z: <http://site.ebrary.com.ezproxy.is.cuni.cz/lib/cuni/reader.action?docID=10309069&ppg=25>

od vydania EO.¹¹⁶ Napriek tomu, že samo o sebe EO protiústavné nie je, hneď si vyslúžil vlnu kritiky za nereálne ciele,¹¹⁷ čo Fisher opisuje ako najväčšiu chybu, ktorú mohol hneď na začiatku urobiť – vydať *executive order* bez toho aby sa pripravil na to, čo všetko uplatnenie takéhoto nariadenia vyžaduje.¹¹⁸

Značná časť prezidentových EO bola venovaná sociálnym problémom ako zvýšenie minimálnej mzdy¹¹⁹, vytvorenie lepších pracovných a vzdelávacích podmienok s dôrazom na nebielych občanov USA alebo iné menšinové skupiny¹²⁰. Ich počet sa začal zvyšovať práve v roku 2012, kedy prezident predstavil svoju už spomínanú iniciatívu *We Can't Wait*, kde Obama nemohol ďalej čakať a musel konať pre zlepšenie ekonomickej situácie, vyvrcholenú Správou o stave Únie 2014.

Jedným zo zaujímavých prípadov republikánskeho odporu je EO vydané 21. júla 2014 o zakázaní diskriminácie v pracovnom prostredí organizácie federálneho dodávateľa na základe sexuálnej orientácie¹²¹, zákon, ktorý napriek pokusom stroskotal na ceste zo Snemovne reprezentantov do Senátu.¹²² Skupina vedená Republikánom Stevenom Rusellom bola však proti takémuto obmedzovaniu práv a namiesto toho chcela, aby organizácie mohli diskriminovať na základe náboženského vierovyznania. Ak teda niekomu vadí pracovať s gayom, nemal by byť do toho nútený ako jedno zo základných ľudských práv.¹²³ Bohužiaľ sa ostáva táto námietka stále nevyriešená a rokuje v Snemovni dodnes.

Všetky tieto prípady však vyplývajú z nečinnosti Kongresu. Môžeme to porovnať s precedensom Trumanovho zvráteného EO o znárodnení oceliarskych

¹¹⁶ SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ. Executive Order 13492 of January 22, 2009, Review and Disposition of Individuals Detained At the Guantanamo Bay Naval Base and Closure of Detention Facilities. In: Federal Register of the United States. 2009, roč. 74, č. 16. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2009-01-27/pdf/E9-1893.pdf>

¹¹⁷ WARRICK, Joby a Karen DEYOUNG. Obama Reverses Bush Policies On Detention and Interrogation. In: The Washington Post [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/22/AR2009012201527.html?sid=ST2009012204161>

¹¹⁸ FISHER, Louis. Presidential war power. Third edition, revised. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2013, s.234. ISBN 07-006-1930-5.

¹¹⁹ Napríklad EO 13525; EO 13561; EO 13594; EO 13635; EO 13641; EO 13655; EO 13686; EO 13715

¹²⁰ Napríklad EO 13621; EO 13555; EO 13646

¹²¹ EO 13672

¹²² BENDERY, Jennifer a Sam STEIN. Obama Drafting Executive Order On LGBT Job Discrimination. In: Huffington Post [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2014/06/16/obama-enda_n_5499377.html

¹²³ REIN, Lisa a Karoun DEMIRJIAN. LGBT groups gird for battle against religious-based legislation in Congress. In: The Washington Post [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2016/04/29/lgbt-groups-gird-for-battle-against-religious-based-legislation-they-say-could-erase-their-rights/>

spoločností. Obamove EO však sú oprávnené v kategórii B a teda nie tam, kde by mal Najvyšší súd zasiahnuť a označiť ich za neústavné.

4.3. *Executive orders vs. Executive actions*

V súvislosti s neústavnosťou sa spomínajú dve *executive actions* – Imigračná reforma 2014 a *action* o kontrole zbraní z januára tohto roku. V médiách sa často označujú tieto dve *actions* s *executive order* a medzi termínmi nerozlišujú, ide však o dve mierne rozdielne veci.

Momentálne sa zakročenie Najvyššieho súdu skloňuje v súvislosti s Obamovým imigračným *executive action* a podaním žaloby od viac ako 20 štátov na čele s Texasom, ktoré považujú tento *executive action* ako zlyhanie imigračnej politiky. Jedná sa o imigračnú reformu, ktorá uznávala nelegálnym imigrantom, ktorí sú na americkej pôde viac ako 5 rokov a mali v čase príchodu menej ako 16 rokov alebo majú najmenej jedno dieťa, ktoré je americký občan alebo má trvalé bydlisko v USA a sú ochotní platiť dane, majú čistý register trestov, právo podať žiadosť o legálne a právne pobývanie v USA po dobu 3 rokov.¹²⁴

Obama však v tomto prípade nefiguruje, nemá ako. *Executive action* totiž ako bolo vysvetlené v konceptualizácii v podkapitole 2.3., nie je zverejnená vo federálnom registri a teda nemá zákonnú legitimitu. Termín *executive action* sa môže použiť na rôzne rozhodnutia prezidenta, väčšinou však ide o odporúčania, ktoré by si prezident predstavoval aby sa začali uplatňovať.

Imigračná reforma bola vždy Obamovou prioritou. Keď už to vyzeralo nádejne v roku 2013 keď bol zákon „S.744 - *Border Security, Economic Opportunity, and Immigration Modernization Act*“¹²⁵ a v polarizovanom Kongrese Senát urobil krok k bipartizmu a schválil zákon o imigračnej reforme, zákon sa zastavil v Snemovni.

4.januára 2016 prezident Obama načrtol budúci *executive action* o vlastnení zbraní cez prísnejšie kontroly, aby sa zbrane nepredávali osobám ako sú kriminálnici či mentálne chorí ľudia, pričom za takéto zbrane či stratené zbrane nesie zodpovednosť

¹²⁴ HALL, Cross. Remarks by the President in Address to the Nation on Immigration. In: The White House [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/11/20/remarks-president-address-nation-immigration> citované v autorkinej seminárnej práci „Imigranti ako politický nástroj v USA“

¹²⁵ Preklad autorky: Zákon o bezpečnosti na hraniciach, ekonomickej príležitosti a imigračnej modernizácie.

predajca.¹²⁶ Republikáni začali prezidenta obviňovať z opakovaného porušenia Ústavy, diktátorského uzurpovania svojich práv a pokryteckého skrývania sa za vôľu zabrániť opakovaným útokom, ktoré by táto *action* aj tak nezmenila.¹²⁷ Je samozrejmé, že republikánom sa takáto *action* nepáči, patrí to spolu s právami homosexuálov, globálnom otepľovaní a imigrantmi k štiepiacim líniam polarizovaného modro-červeného politického spektra.

4.4. Výsledky

Táto kapitola mala určiť, či môžeme hodnotiť Obamove nadpoužívanie EO za protiústavné. Ako príklad nám slúžilo jediné EO, ktoré bolo zvrátené Najvyšším súdom a to Trumanov pokus o znárodnenie niektorých priemyselných podnikov. Po rozhodnutí s väčšinou 6:3 bol EO označený ako protiústavný a teda zavrhnutý. Dôležitejším výsledkom však bolo Jacksonove charakterizovanie legitimitu prezidentských právomocí a jeho určenie (ne)ústavnosti exekutívnych rozhodnutí. Prvá časť skúmala faktory vplývajúce na počet EO.

Ani po vyfiltrovaní rutinných EO a zameraním sa len na tie relevantné, však hodnoty EO nedokazovali, že by boli ovplyvnené *gridlockom* a teda nespolupracujúcim Kongresom, na ktorý sa prezident Obama tak často obracal. Je pravda, že 6 rokov z ôsmich strávil Obama bojom s republikánskou väčšinou v Snemovni, posledné dva aj v Senáte, počet EO bol priemerne na rok vyšší počas práve dvoch rokov, kde sa mohol oprieť o väčšinu svojej strany v oboch Snemovniach. Tento výskum dokazuje, že Obamove neustále odkazovanie na nefunkčný Kongres v počte EO a teda v ukazovateli zneužívania moci, je nepodložené. Je treba však brať v úvahu fakt, že nie vždy záleží na politickej príslušnosti k strane. Obamove návrhy mohli blokovat' aj samotné demokratické konzervatívne krídlo. Kongresmani či senátori častokrát nehlasujú na základe modro-červeného rozdelenia. V Kongrese existujú výbory a medzistranícke dohody.

Obsahovo však s prihliadnutím na Trumana ako precedens môžeme Obamovým kontroverzným EO priradiť druhú kategóriu Jacksonovej klasifikácie ako strednú

¹²⁶ THE WHITE HOUSE. FACT SHEET: New Executive Actions to Reduce Gun Violence and Make Our Communities Safer. In: The White House [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/01/04/fact-sheet-new-executive-actions-reduce-gun-violence-and-make-our>

¹²⁷ GORE, Leada. 12 Republican reactions to President Obama's gun control executive order. In: AL [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.al.com/news/index.ssf/2016/01/12_republican_reactions_to_pre.html

legitimitu – nie neústavnú. Za EO, kde si Obama vyslúži najviac kritiky naozaj stoja roky dohadovania a nečinnosti Kongresu pohnúť sa a rozhodnúť, teda prípad, kde Kongres mlčí.

Rozporuplné sú dve *executive actions*, ktoré Obama podpísal. Nie sú však zákonné a nie sú zapísané vo Federálnom registri. Prakticky však vykonávajú rozhodnutie prezidenta nepodložené súhlasom s Kongresom – v čom sa s EO zhodujú. EO ale ide legálne napadnúť podnetom na Najvyšší súd, ktorý by ho vyhlásil za neústavný. Je možné predpokladať, že práve preto používa Obama výraz *executive action*, na čo upozornil sudca Napolitano v nadväznosti na najnovšie *executive action* o kontrole zbraní.¹²⁸

Ako to naznačil odborník na prezidentské právomoci Louis Fisher vo svojej knihe „*Constitutional Conflicts between Congress and the President*“ – prezident má určite výhody v direktívnom správaní, Kongres si však musí byť vedomý svojich ústavných povinností a prezidentovi v tomto smere konkurovať.¹²⁹ Sudca Jackson tvrdenie potvrdzuje v prípade *Youngstown Sheet & Tube Co. v. Sawyer*, aj keď rozhodol v neprospech prezidenta, že ak je zákonodarstvo vo výnimočnom stave (ako Kórejska vojna je) výhradne v rukách Kongresu, je na Kongrese aby si túto právo nenechalo pretiecť pomedzi prsty.¹³⁰ Uzurpuje si prezident imperiálne moc, ktorá mu ústavne neprislúcha alebo mu to Kongres sám umožňuje?

Nakoniec treba spomenúť pod akým nátlakom sa prezident USA v 21.storočí nachádza. Okrem toho, že je hlavou štátu, hlavou výkonnej moci, vrchným veliteľom ozbrojených síl, lídrom strany, ochranca mieru, hlas amerického ľudu a s medzinárodným postavením USA aj lídrom svetovým. Ak má prezident splniť tieto zodpovednosti a očakávania, ktoré naň kladie nielen politická elita ale (a hlavne) verejnosť, je prirodzené, že jeho právomoci explicitne vyslovené v Ústave nebudú stačiť.

¹²⁸ <http://www.theblaze.com/stories/2016/01/11/andrew-napolitano-warns-of-little-known-danger-of-executive-action-versus-executive-order/>

¹²⁹ FISHER, Louis. *Constitutional conflicts between Congress and the President*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1985, s.334.

¹³⁰ CORWIN, Edward S. *The Steel Seizure Case: A Judicial Brick without Straw*. *Columbia Law Review* [online]. 1953, s.64.

Záver

Hlavným cieľom práce bolo charakterizovať faktory vplývajúce na množstvo vydaných EO ako unilaterálneho nástroja prezidentského úradu USA. Prvá časť opisovala ako nejasne sú opísané právomoci prezidenta v ústave a ako si prezidenti časom privlastnili právomoci nie priamo z nej vyplývajúce. Následne sú opísané dve teórie, ktoré sa týmto fenoménom zaoberajú – Neustadtov silný prezident ako prezident schopný presvedčania a Moeov a Howellov silný prezident, ktorý svoje unilaterálne nástroje používa z prirodzenosti úradu a politického systému USA takého. Zatiaľ čo Neustadt predpokladá, že prezident siaha po nástroji EO v časoch núdze a teda ak ho k tomu vedú vonkajšie okolnosti, Moe a Howell vonkajšie faktory neberú v úvahy a opisujú ako sa nástroj používania EO vyvíja spolu s prezidentským úradom. Práca skúmala, ktorá z týchto teórií je pravdivá a či na počet EO vplývajú vonkajšie okolnosti alebo skôr vývoj politického systému USA. Ako faktory bolo vybraných 5 ukazovateľov z rôznych oblastí skúmania – vojna a izolacionizmus ako faktor z medzinárodného prostredia, *gridlock* ako faktor z domáceho prostredia, *job approval* ako faktor zo spoločnosti a *late-term order* ako faktor vychádzajúci z vnútra prezidenta.

Kvôli nedostatku dát práca skúma len obdobie od 1933-2016 a teda od prezidenta Franklina D. Roosevelta až Baracka Obamu, odkedy sú tieto dáta dostupné. Počas tohto obdobia skúma aj jednotlivo tri prípady prezidentov, ktorí vydali najviac, najmenej a najbližšie k priemeru. Nakoniec skúma prípad Baracka Obamu z obsahového hľadiska, aby dokázala zodpovedať druhú výskumnú otázku zhodnotenia jeho moci.

Výsledky výskumu nie sú úplne jednoznačné. Zatiaľ čo počtovo je obdobie vojen vyššie, priemerom na prezidenta a na rok nižšie. Vysoký počet EO počas druhého skúmaného obdobia je teda ovplyvnené tým, že skoro celé strávilo USA vo vojne, spriemerované na prezidenta a na rok však vydali viac EO prezidenti počas rokov, ktoré vo vojnách nestrávili. Faktor oficiálnej vojny ani izolacionizmus v tomto prípade hrali marginálnu rolu, napriek tomu potvrdzujú vplyv medzinárodného prostredia na počet EO, na druhej strane oficiálna vojna ako jediná, ktorá sa odohrala počas obdobia vplyv nemala. *Gridlock* však ukázal opačné hodnoty ako by sme očakávali a výrazne viac EO sa vydalo počas obdobia, kedy mala prezidentova strana väčšinu v oboch komorách. Prezidenti celkovo vydali EO častejšie počas obdobia, kedy mali kladné hodnoty *job approval* a počas prvého volebného obdobia, rozdiely však boli len minimálne.

Nejasnosť faktorov sa potvrdzuje na troch príkladoch prezidenta Trumana, Nixon a Busha. Vojna a *gridlock* mali v tomto prípade úplne opačný efekt ako prvý výskum – kým sa predpokladalo, že počas oboch faktorov bude počet EO väčší, Truman ako prezident s najvyšším počtom EO mal vojnu len počas jedného roku, naproti tomu Bush ako prezident s najnižším počtom EO ju mal počas troch rokov a aj tak mal vydaný najnižší počet EO počas druhého skúmaného obdobia. *Gridlock*, v ktorom obaja prezidenti Nixon a Bush strávili všetky štyri roky, mal na EO opačný efekt. Obaja po EO siahali častejšie počas rokov s negatívnym *job approval*, ako aj prezident Truman, ktorý ich vydal viac počas negatívneho, než počas pozitívneho.

Výskum ukázal, že faktory, ktoré si práca stanovila ako ukazovatele a faktory vplývajúce na počet EO sa nepotvrdili. Na základe toho môžeme predpokladať, že v sledovanom období a teda od Franklina D. Roosevelta vyššie mali skôr opačný efekt. To značí, že moderné prezidentsvo skutočne pojíma EO inak ako v predošlom období, ktoré delí Theodore Roosevelt známy svojou politikou silného prezidenta, a potvrdzuje teda teóriu č.2 –Moeov a Howellov - silný prezident používajúci unilaterálne nástroje vývojom úradu a prirodzenosťou vychádzajúceho z neho, nie vonkajšími faktormi, kedy je k tomu nútený, ako podľa Neustadta.

Na jednoznačné tvrdenie by bolo potrebné skúmať EO jednotlivých prezidentov aj z obsahového hľadiska. Pre účely a rozsah tejto práce bol vybraný prezident Obama ako empirický príklad. Počty EO súčasného prezidenta ukázali, že *gridlock* skutočne nevlýva na počet vydaných EO, počas dvoch rokov, kedy mal väčšinu v oboch komorách vydal najviac EO na jeden rok. Počet EO na rok bol však väčší počas rokov, kde bolo USA vo vojne, čo môže implikovať, že u Obamu vojna vplyv skutočne mala.

Na zodpovedanie výskumnej otázky sa následne skúmali kontroverzné Obamove EO a ich ústavnosť s porovnaním s precedensom Trumanovho prípadu zvráteného Najvyšším súdom. Práca dokázala, že prezidentove EO nie sú obsahovo protiústavné a majú legitimitu, neberúc v úvahy prezidentove *executive actions*, ktoré vyvolali najviac kritik a kontroverzie. To však nie je predmetom tejto práce ale môže slúžiť ako podnet skúmania zneužívania unilaterálnych nástrojov prezidenta Obamy celkovo, nielen EO, ktoré skrýva za názvami iných.

Výsledky práce neboli definitívne, keďže pre presnejšie závery je potrebné skúmať EO aj z obsahového hľadiska, nie len počtovo, rovnako ako je potrebné získať dáta pre EO vydané v jednotlivých rokoch už od prezidenta Washingtona. Môžeme si z nej však vyvodit' isté závery a vzťah vonkajších faktorov vplývajúcich na EO ako aj

charakter postupne vyvíjajúceho sa prezidentského úradu v komplexnom americkom politickom systéme, a považovať ju ako podnet pre budúce rozsiahlejšie výskumy.

Summary

The main aim of this thesis was to examine the relation of some factors on the unilateral tool of executive order. After comparing two terms of usage of executive orders before and after president Theodore Roosevelt, the quantitative research used the dataset of the amount of executive orders signed by year and showed us possible factors which affect a frequency of executive orders's usage. The research was then applied on three cases of president with the most signed EO, with the closest amount to the average and with the least signed EO from 1933-2016 and also on the current President Barack Obama, whose orders were studied by content as well. The results imply that his imperial acts of executive orders should not be called as unconstitutional.

Použitá literatúra

Primárne zdroje

Executive Orders: Subject Index for Barack Obama - 2009-Present. In: *National Archives* [online].[ca.2016] [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:
<http://www.archives.gov/federal-register/executive-orders/obama-subjects.html>

Executive Orders Disposition Tables Index. In: *National Archives: Federal Register* [online]. 2016. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/federal-register/executive-orders/disposition.html>

FRANCÚZSKO. Constitution of 4 October 1958. In: *Conseil Constitutionnel* [online]. [ca.2016] [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/constitution/constitution-of-4-october-1958.25742.html>

Official Declarations of War by Congress. In: *United States Senate* [online]. 2016. Dostupné z:
http://www.senate.gov/pagelayout/history/h_multi_sections_and_teasers/WarDeclarationsbyCongress.htm

Party Division in the Senate, 1789-Present. In: *United States Senate* [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.senate.gov/history/partydiv.htm>

Party Divisions of the House of Representatives*. In: *History, Art and Archives: United States House of Representatives* [online]. 2016. Dostupné z:
<http://history.house.gov/Institution/Party-Divisions/Party-Divisions/>

Presidential Job Approval Center. In: *GALLUP* [online]. 2016.[cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/124922/presidential-job-approval-center.aspx>

ROOSEVELT, Franklin D. Executive Order 9066 - Authorizing the Secretary of War To Prescribe Military Areas. In: *The American Presidency Project* [online]. 1942 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=61698>

SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ. Executive Order 13492 of January 22, 2009, Review and Disposition of Individuals Detained At the Guantanamo Bay Naval Base and Closure of Detention Facilities. In: *Federal Register of the United States*. 2009, roč. 74, č. 16. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2009-01-27/pdf/E9-1893.pdf>

The Constitution of the United States: A Transcription. In: *The Charters of Freedom* [online]. National archives, 2016. [cit. 2016-01-21] Dostupné z: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

The Constitution of the United States: A Transcription. The Constitution: Amendments 11-27. In: *The Charters of Freedom* [online]. National archives, 2016. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_amendments_11-27.html

Sekundárne zdroje

ALEXANDER, Jeffrey C. *The performance of politics: Obama's victory and the democratic struggle for power*. New York: Oxford University Press, 2010, 364 s. ISBN 978-0-19-974446-6.

BELLIA, Patricia L. The Story of the Steel Seizure Case. In: *Presidential Power Stories* [online]. 2008, s. 7-40 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www3.nd.edu/~ndlaw/faculty/belliap/SteelSeizureDraftSSRN.pdf>

BENDERY, Jennifer a Sam STEIN. Obama Drafting Executive Order On LGBT Job Discrimination. In: *Huffington Post* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2014/06/16/obama-enda_n_5499377.html

BERG-SCHLOSSER, Dirk; STAMMEN, Theo. *Úvod do politické vědy*. Praha: ISE-Institut pro středoevropsk, 2000, s. 87. ISBN 80-86130-09-06.

CAREY, John M. a Matthew Soberg SHUGART (eds.). *Executive decree authority*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s. 336. ISBN 05-215-9722-6.

CESCA, Bob. A Reality Check on Executive Orders and the 'Dictator Obama' Myth. In: *Huffington Post* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

http://www.huffingtonpost.com/bob-cesca/obama-executive-orders_b_4705277.html

COMPTON, Matt. We Can't Wait: President Obama in Nevada. In: *The White House* [online]. 2011 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

<https://www.whitehouse.gov/blog/2011/10/24/we-cant-wait-president-obama-nevada>

CONTENTS. *The Federalist papers*. 9. printing. New York [u.a.]: New American Library, 1961. ISBN 04-516-2541-2.

CORWIN, Edward S. The Steel Seizure Case: A Judicial Brick without Straw. *Columbia Law Review* [online]. 1953. DOI: 10.2307/1119047. ISSN 00101958. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1119047?origin=crossref> s.55

CRUZ, Ted. ["Our founding fathers said congress...]. In: *Twitter* [online]. 14.január 2016, 16:19. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z:

<https://twitter.com/BarackObama/status/393834245497425920>

CRUZ, Ted a CHRISTIE, Chris. In: *Youtube* [online]. 14.01.2016 [cit. 2016-04-20].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KjAnlMHYRRM>. Kanál užívatele Kukmintv

CRUZ, Ted. Ted Cruz: The Imperial Presidency of Barack Obama. In: *The Wall Street Journal* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304632204579338793559838308>

DALLEK, Robert. *Franklin D. Roosevelt and American foreign policy, 1932-1945*. New York: Oxford University Press, 1979. ISBN 01-950-2457-5.

FISHER, Louis. *Constitutional conflicts between Congress and the President*.

Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1985, s.372. ISBN 06-910-2233-X

FISHER, LOUIS. Invoking Inherent Powers: A Primer. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2007, 37(1), 1-22. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2007.02580.x. ISSN 0360-4918. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1741-5705.2007.02580.x>

FISHER, Louis. *Presidential war power*. Third edition, revised. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2013, s.355. ISBN 07-006-1930-5.

GERHARD Peters a John T. WOOLEY, "Executive Orders." *The American Presidency Project*. Ed. John T. Woolley and Gerhard Peters. Santa Barbara, CA. [online] Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/data/orders.php.f>

GIBSON, Ginger a Seung Min KIM. Republicans say Obama overstepped. In: *Politico* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2014/01/republicans-state-of-the-union-2014-barack-obama-102783>

GOINS-PHILLIPS, Tré. Andrew Napolitano Warns of Little-Known 'Danger' of Executive Action Versus Executive Order. In: *The Blaze* [online]. 2016 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2016/01/11/andrew-napolitano-warns-of-little-known-danger-of-executive-action-versus-executive-order/>

GORE, Leada. 12 Republican reactions to President Obama's gun control executive order. In: *AL* [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.al.com/news/index.ssf/2016/01/12_republican_reactions_to_pre.html

GRETHEM, Donna. Supreme Court should uphold immigration executive order. In: *The Seattle Times* [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.seattletimes.com/opinion/editorials/supreme-court-should-uphold-immigration-executive-order/>

HALL, Kermit L. *The Oxford guide to United States Supreme Court decisions*. New York: Oxford University Press, 1999, 428 s. ISBN 01-951-1883-9.

HAMILTON, Alexander, James MADISON a John JAY. [Ed.] with an introd., and index of ideas by Clinton Rossiter JOHN JAY. [ED.] WITH AN INTROD., TABLE OF CONTENTS. *The Federalist papers*. 9. printing. New York [u.a.]: New American Library, 1961. ISBN 04-516-2541-2.

HAN, Lori Cox ed. *New directions in the American presidency*. New York: Routledge, 2011, 223 s. New directions in American politics. ISBN 02-038-5501-9.

HEIDEKING, Jürgen (ed.). *Američtí prezidenti: 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona*. Praha: Prostor, 1999. Obzor (Prostor). 560 s. ISBN 80-726-0012-5.

HEIDEKING, Jürgen a Christof MAUCH. *Dějiny USA*. Praha: Grada, 2012, 464 s. ISBN 978-80-247-2894-0.

HALL, Cross. Remarks by the President in Address to the Nation on Immigration. In: *The White House* [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/11/20/remarks-president-address-nation-immigration>

HOWLEY, Patrick. Ted Cruz Releases Definitive List of 76 'Lawless' Obama Actions. In: *The Daily Caller* [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://dailycaller.com/2014/05/07/ted-cruz-releases-definitive-list-of-76-lawless-obama-actions/#ixzz48O6aCI9B>

HUDAK, John. Obama's Executive Orders; A Reality Check. In: *Brookings* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/blogs/fixgov/posts/2014/01/30-state-of-the-union-obama-executive-orders-hudak>

CHU, Vivian S. a Todd GARVEY. Executive Orders: Issuance, Modification, and Revocation. In: *Congressional Research Service* [online]. 2014 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RS20846.pdf>

JENKINS, Roy. Truman: [životopis jednoho z nejvýznamnějších amerických prezidentů]. Překlad Jana Housarová. Praha: BB art, 1996, 206 s. ISBN 80-860-7006-9.

KREJČÍ, Ondřej. Izolacionismus versus intervencionismus. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009, s. 99-135. ISBN 978-80-7431-003-4.

Mayer, K. R.. (1999). Executive Orders and Presidential Power. *The Journal of Politics*, 61(2), 445–466. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2647511>

MONTESQUIEU, Charles de Secondat, David Wallace. CARRITHERS a Thomas. NUGENT. *The Spirit of laws* [online]. Kitchener, Ont.: Batoche, 2001, s. 726. [cit-01-20] Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=5000124>

MILKIS, Sidney M. a Michael NELSON. *The American presidency: origins and development, 1776-2011*. 6th ed. Washington, DC: CQ Press, c2012, 575 s. ISBN 16-087-1281-8.

MILLER, Nathan. *Theodore Roosevelt: a life*. New York: Morrow, c1992, s. 624. ISBN 06-880-6784-0.

NEUSTADT, Richard. *Presidential Power and the Modern President*. Alpha system at Fairleigh Dickinson University [online]. [ca.1990] [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.cybersisman.com/civicshonors/unit2/neustadt.pdf>

NEUSTADT, Richard E a Richard E NEUSTADT. *Presidential power and the modern presidents: the politics of leadership from Roosevelt to Reagan*. New York: Maxwell Macmillan, 1990, xxvii, 371 p. ISBN 00-292-2795-X.

OBAMA, Barack. President Barack Obama's State of the Union Address. In: *The White House* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/01/28/president-barack-obamas-state-union-address>

PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. Politické systémy, s.335. ISBN 80-864-2948-2.

PIKA, Joseph August a John Anthony. MALTESE. *The politics of the presidency*. 8th ed. Washington, DC: CQ Press, c2013. ISBN 978-160-8717-972.

PLANO, Jack C a Milton GREENBERG. *The American political dictionary*. 10th ed. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, c1997, xiii, 702 p. ISBN 00-301-7317-5.

REIN, Lisa a Karoun DEMIRJIAN. LGBT groups gird for battle against religious-based legislation in Congress. In: *The Washington Post* [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2016/04/29/lgbt-groups-gird-for-battle-against-religious-based-legislation-they-say-could-erase-their-rights/>

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s.302. ISBN 80-7367-177-8.

SCHLEY, Nicole a Sabine BUSSE. *Války USA: kronika agresivního národa*. 1. vyd. Praha: Brána, 2004. ISBN 80-724-3226-5.

SKOWRONEK, Stephen. *Presidential leadership in political time: reprise and reappraisal*. 2nd ed., rev. and expanded. Lawrence, Kan.: University Press of Kansas, c2011, 224 s. ISBN 978-070-0617-623.

STEVENSON, Peter W. The legal drama over Obama's executive order on immigration, explained [Video]. In: *The Washington Post* [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/01/20/the-legal-drama-over-obamas-executive-order-on-immigration-explained-video/>

The Court and Constitutional Interpretation. In: *Supreme Court of the United States* [online]. c2016 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/about/constitutional.aspx>

The Executive Branch. In: *The White House* [online]. [ca.2016] [cit. 2016-04-14].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/1600/executive-branch>

THE WHITE HOUSE. FACT SHEET: New Executive Actions to Reduce Gun

Violence and Make Our Communities Safer. In: *The White House* [online]. 2016 [cit.

2016-04-20]. Dostupné z: [https://www.whitehouse.gov/the-press-](https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/01/04/fact-sheet-new-executive-actions-reduce-gun-violence-and-make-our)

[office/2016/01/04/fact-sheet-new-executive-actions-reduce-gun-violence-and-make-our](https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/01/04/fact-sheet-new-executive-actions-reduce-gun-violence-and-make-our)

TINDALL, George Brown a David E SHI. *Dějiny Spojených států amerických*. 5., dopl.

vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 904 s. Dějiny států. ISBN 978-

80-7106-588-3.

VAUGHAN-WILLIAMS, Nick. *Border politics the limits of sovereign power* [online].

Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. [cit. 2016-04-21] ISBN 978-074-8640-

218. Dostupné z:

[http://site.ebrary.com.ezproxy.is.cuni.cz/lib/cuni/reader.action?docID=10309069&ppg=](http://site.ebrary.com.ezproxy.is.cuni.cz/lib/cuni/reader.action?docID=10309069&ppg=25)

[25](http://site.ebrary.com.ezproxy.is.cuni.cz/lib/cuni/reader.action?docID=10309069&ppg=25)

WARRICK, Joby a Karen DEYOUNG. Obama Reverses Bush Policies On Detention

and Interrogation. In: *The Washington Post* [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné

z: [http://www.washingtonpost.com/wp-](http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/22/AR2009012201527.html?sid=ST2009012204161)

[dyn/content/article/2009/01/22/AR2009012201527.html?sid=ST2009012204161](http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/22/AR2009012201527.html?sid=ST2009012204161)

WEIGEL, David. The Tyranny of Barack Obama. In: *Slate* [online]. 2014 [cit. 2016-04-

20]. Dostupné z:

[http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/01/republican_party_s_r](http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/01/republican_party_response_to_obama_state_of_the_union_gop_leaders_are.html)

[esponse_to_obama_state_of_the_union_gop_leaders_are.html](http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/01/republican_party_response_to_obama_state_of_the_union_gop_leaders_are.html)

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s.403.

ISBN 80-856-0570-8.

WOFFORD, Taylor. Obama's Immigration Executive Orders to Receive Supreme Court

Review. In: *Newsweek* [online]. 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z:

<http://europe.newsweek.com/obama-executive-orders-immigration-scotus-417386?rm=eu>

Zoznam príloh

Príloha č.1: Slovník pojmov (zoznam)

Príloha č.2: Počet vydaných EO na prezidenta (tabuľka)

Príloha č.3: Pomer počtu EO v období A a v období B (graf)

Príloha č.4: Definovanie anomálií (graf)

Príloha č.5: Vyfiltrované administratívnych EO vydané prezidentom Obamom (tabuľka)

Prílohy:

Príloha č. 1 – slovník pojmov

Emergency powers - prezidentova právomoc konať v časoch mimoriadneho stavu ako je napr. vojna

Executive order – prezidentský dekrét/vyhláška, ktorá má platnosť zákona bez potreby súhlasu Kongresu a oficiálne zverejnený vo Federálnom registri, čím nadobúda legitimitu

Executive action – prezidentský dekrét/vyhláška, ktorá však slúži len ako smernica prezidenta vláde či iným zložkám exekutívy ako vykonávať určitý akt

Gridlock – stav bipartizmu, kedy je prezident z jednej strany a väčšina v Kongrese alebo aspoň v jednej komore z opozičnej strany

Impeachment – Oficiálny proces obvinenia formálneho úradníka – prezidenta – z nezákonnej činnosti

Job approval – Výsledok verejného šetrenia otázky „Ste spokojný s prácou, ktorú odvádza XX ako prezident?“

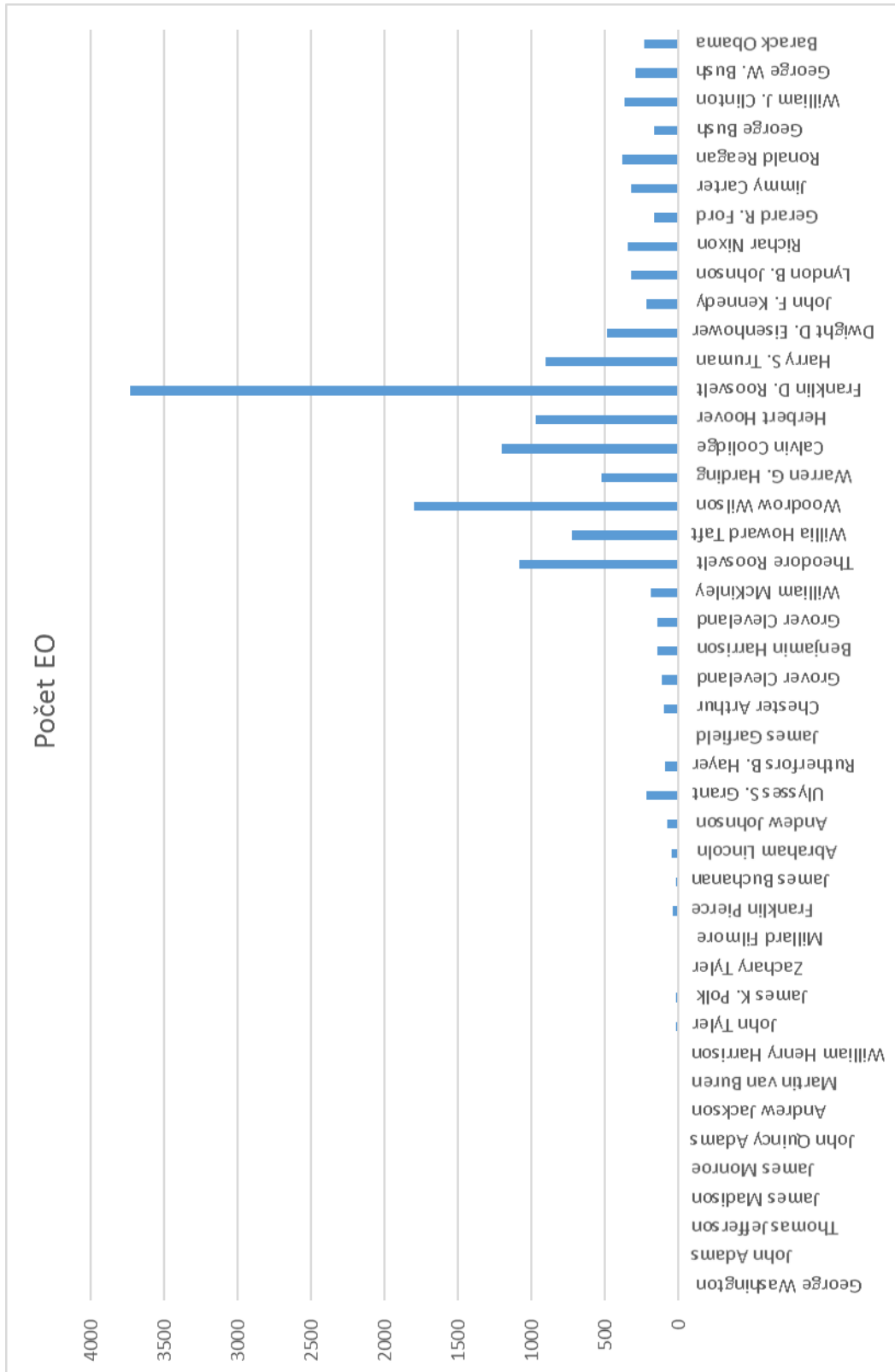
Late-term/first-term order – executive orders vydané v prvom/druhom volebnom období prezidenta

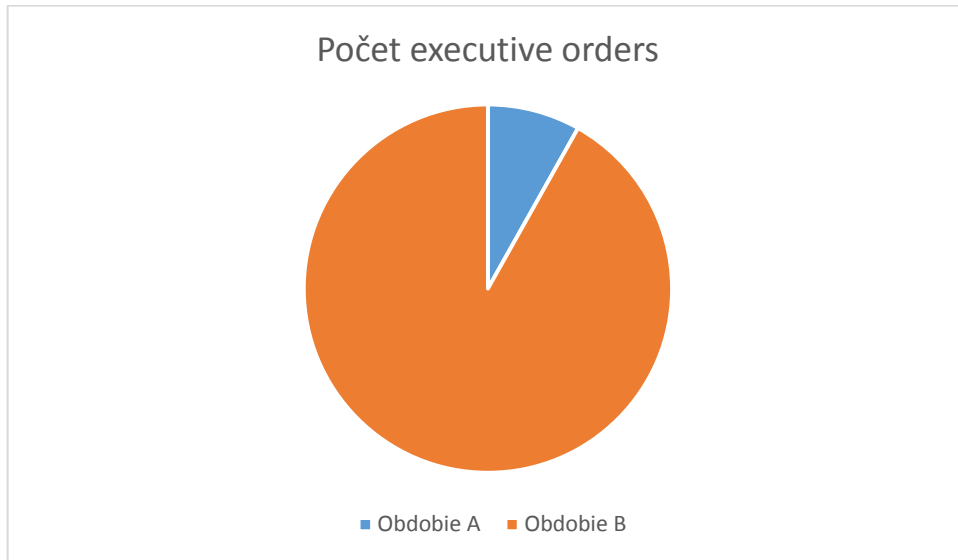
Policy-making – spôsob a akt vykonávania prezidentovej politiky a agendy

President-centered – chápanie úradu prezidenta so zameraním na osobu

Presidency-centered – chápanie úradu prezidenta so zameraním na úrad

Príloha č.2 – počet vydaných EO na prezidenta

Príloha č.3 – pomer počtu EO v období A a v období B

Príloha č.5 – vyfiltrované administratívnych EO vydané prezidentom Obamom

	Rok
Administratívny executive order vydané prezidentom B. Obamom	
Defense Meritorious Service Medal; expanding eligibility: EO 13666 - 2014	2014
National Security Staff; name change to National Security Council Staff: EO 13657	2011
Native American Affairs Council, White House; establishment: EO 13647	2013
National Security Medal: EO 13709	2015
Special Capability in Career and Technical Education, amendment to EO 11155: EO 13697	2015
Establishment of the White House Office of Urban Affairs	2009
Amendments to Executive Orders 12131 and 13539; Executive Order 13596	2011
Amendments to Executive Orders 12824, 12835, 12859, and 13532, Reestablishment Pursuant to Executive Order 13498, and Revocation of Executive Order 13507; EO 13569	2011
Amendments to Executive Orders 13183 and 13494; EO 13517	2009
Amending Executive Order 13390; EO 13 512	2009
Amendment to Executive Order 13639; EO 13644	2013
Amendments to Executive Orders 11030, 13653, and 13673; EO 13683	2014
Agriculture, Department of; order of succession: EO 13542	2010
Agriculture, Department of; order of succession; EO 13612	2012
Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms, and Explosives; conversion authority for criminal investigators (special agents): EO 13678	2014
Closing of Executive Departments and Agencies of the Federal Government on Monday, December 24, 2012: EO 13633	2012
Closing of Executive Departments and Agencies of the Federal Government on Friday, December 26, 2014: EO 13682	2014
Half-day Closing of Executive Departments and Agencies of the Federal Government on Thursday, December 24, 2015: EO 13713	2015
Commerce, Department of; order of succession: EO 13613	2012
Defense, Department of; order of succession: EO 13533	2010
Environmental Protection Agency; order of succession: EO 13614	2012
Half-day closing of Executive Departments and Agencies on December 24: EO 13523	2009
Justice, Department of; order of succession: EO 13557	2010
Office of Management and Budget; order of succession: EO 13615	2012
Executive Order 13724 - Amending Executive Order 12137	2016